

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Trestněprávní ochrana životního prostředí
v českém a německém právu**

Klára Wiesnerová

Plzeň, 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Trestněprávní ochrana životního prostředí v českém a německém právu“ zpracovala samostatně a že jsem označila všechny prameny, ze kterých jsem v práci čerpala, v poznámkách pod čarou a uvedla je v seznamu použitých zdrojů.

V Plzni dne 26. 3. 2019

.....

Klára Wiesnerová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé diplomové práce JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D., LL. M. za odborné vedení a cenné rady a připomínky, které mi poskytla při zpracování této práce a dále mé rodině za podporu během celého mého studia.

Obsah

Seznam použitých zkratk

1. Úvod	1
2. Právní ochrana životního prostředí	3
2.1. Pojem životního prostředí	3
2.2. Oblasti ochrany životního prostředí	3
3. Vývoj české trestněprávní ochrany životního prostředí	8
4. Současná úprava ochrany životního prostředí z hlediska českého trestního práva	13
4.1. Trestné činy proti životnímu prostředí (§ 293-308 TrZ).....	13
4.1.1. Poškození a ohrožení životního prostředí	15
4.1.2. Poškození vodního zdroje	18
4.1.3. Poškození lesa	20
4.1.4. Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek.....	22
4.1.5. Neoprávněné nakládání s odpady	24
4.1.6. Neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu	27
4.1.7. Neoprávněné nakládání s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami.....	28
4.1.8. Poškození chráněných částí přírody	31
4.1.9. Týrání zvířat	33
4.1.10. Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti	36
4.1.11. Pytláctví	37
4.1.12. Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitkovost hospodářských zvířat.....	39
4.1.13. Šíření nakažlivé nemoci zvířat.....	41
4.1.14. Šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin.....	43

5. Mezinárodní trestněprávní úprava ochrany životního prostředí	45
5.1. Úmluva o trestněprávní ochraně životního prostředí	45
6. Komunitární trestněprávní úprava ochrany životního prostředí	48
6.1. Směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí	49
7. Zahraníční trestněprávní úprava ochrany životního prostředí	53
7.1. Německý trestní zákoník (§ 324-330d StGB)	53
7.1.1. Znečištění vod	54
7.1.2. Znečištění půdy	56
7.1.3. Znečištění ovzduší	56
7.1.4. Způsobení hluku, otřesů a neionizujícího záření.....	57
7.1.5. Nedovolené nakládání s odpady	58
7.1.6. Nedovolené provozování zařízení	59
7.1.7. Nedovolené nakládání s radioaktivními látkami a jinými nebezpečnými látkami a zbožím	60
7.1.8. Ohrožení oblastí vyžadujících ochranu	61
7.1.9. Zvláště těžký případ trestného činu proti životnímu prostředí....	62
7.1.10. Těžké ohrožení vypouštěním jedů	63
8. Srovnání a rozdíly mezi českou a německou trestněprávní ochranou životního prostředí	64
9. Závěr	67
Seznam použitých zdrojů	70
Knížní literatura.....	70
Resumé	75

Seznam použitých zkratk

CITES – Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

LesZ – zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů

LZPS – usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení

Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

OSN – Organizace spojených národů

SEU – Smlouva o Evropské unii

SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie

StGB – Strafgesetzbuch (německý trestní zákoník)

TrZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Ústava – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

ZOPK – zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

ZOV – zákon č. 254/2001 Sb., o vodách

ZTOPO – zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

ZŽP – zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

1. Úvod

Skutečnost, že zdravé životní prostředí je pro existenci nejen lidstva nezbytné, si lidé začali uvědomovat až vcelku pozdě. Nejen životní prostředí jako celek, ale každá jeho životní složka, jsou pro člověka velmi důležité. Čistý vzduch a lesy pro dýchání, čistá voda pro pití, úrodná půda pro stravu a mnoho jiného.

Naše starší generace pamatuje situaci před rokem 1989, kdy ovzduší ani vody nebyly nijak zákonem chráněny. Továrny hlavně musely plnit plán výroby. Nehledělo se vůbec na emise, ani na odpadní vody. Elektrárny vypouštěly do ovzduší oxid siřičitý a důsledkem toho odumřely celé lesní porosty v Krušných horách. Stalinovy závody v Litvínově vypouštěly do řeky Bíliny fenoly, takže řeka byla mrtvá, bez ryb, voda fialová. Když napadl sníh, brzy byl pokryt černým popílkem. To všechno je už dnes zákonem ošetřeno a situace se velmi zlepšila. Suché porosty v Krušných horách už jsou vykáceny a nové stromy už se zelenají. Bílina znovu ožila. Dnes máme zase jiné problémy, ve smrkových porostech s kůrovcem, zejména na Šumavě a v Jeseníkách.

Na stav životního prostředí se neustále dohlíží a tento stav je hodnocen v rámci hodnotících a statistických zpráv, a to zejména ve Zprávě o životním prostředí, která je předkládána vládou Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, a Statistických ročenkách životního prostředí ČR.

Životní prostředí i kvalita života se v Evropě i v České republice postupem času zlepšují (např. snižování spotřeby vody, menší množství odpadů), ale stále se potýkáme s celou řadou přetrvávajících a narůstajících problémů v oblasti životního prostředí (např. záборы půdy). Doposud trvajícím problémem v České republice je kvalita ovzduší, která není dobrá a zlepšení dlouhodobě nepřichází. Prioritou je zlepšení ovzduší zejména na Ostravsku a napomoci tomu do budoucna mají i elektromobily nebo Evropské dotace na výměnu kotlů.

Ochrana životního prostředí je poskytována právem občanským, správním a v neposlední řadě právem trestním. K ochraně trestním právem došlo až v předchozích letech, neboť právní ochrana byla nedostatečná. Trestněprávní odpovědnost ochrany životního prostředí se začala rozvíjet až teprve v 90. letech 20. století.

Hlavním cílem této práce je odpovědět na otázku, zda česká právní úprava trestných činů proti životnímu prostředí poskytuje účinný postih jednání směřujícího proti životnímu prostředí a jestli je aplikace české trestněprávní úpravy v praxi ve srovnání s německou právní úpravou efektivní (zejména z hlediska počtu postihů).

V této diplomové práci jsem se zaměřila na současnou českou trestněprávní ochranu životního prostředí a její vývoj, ochranu mezinárodního trestního práva a trestního práva Evropské unie, neboť Česká republika má členství v mezinárodním společenství a v Evropské unii. Nakonec jsem se zabývala trestněprávní ochranou v sousedním Německu a následně jsem zhodnotila a porovнала současnou právní úpravu německého a českého trestního zákoníku. Pro svou diplomovou práci jsem využila platnou právní úpravu, komentáře zákonů, odbornou literaturu, některé odborné články a v neposlední řadě judikaturu.

Práce je rozdělena na úvod, šest stěžejních kapitol a závěr. V první kapitole jsem se zabývala právní ochranou životního prostředí, pojmem životní prostředí a nastínila jsem jeho jednotlivé složky. V druhé kapitole jsem se věnovala vývoji a historií trestněprávní ochrany životního prostředí na území České republiky. Současná právní úprava obsažená v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., je tématem následující kapitoly, ve které jsem vyjmenovala a vymezila jednotlivé trestné činy proti životnímu prostředí s odkazem na odborné články a judikaturu. Po národní právní úpravě jsem se věnovala mezinárodní a komunitární trestněprávní ochraně a zaměřila se na Úmluvu Rady Evropy o trestněprávní ochraně životního prostředí a na směrnici 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí. V poslední kapitole jsem se zajímala o zahraniční právní úpravu obsaženou v německém trestním zákoníku (StGB), kde jsem vyjmenovala a s pomocí komentáře vymezila jednotlivé trestné činy proti životnímu prostředí. A na závěr jsem se zabývala zhodnocením a zejména srovnáním české a německé trestněprávní úpravy.

2. Právní ochrana životního prostředí

2.1. Pojem životního prostředí

Podle § 2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, je *životním prostředím* vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje.

V druhé větě § 2 nalezneme výčet složek životního prostředí: „Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.“ Jak již slovo zejména napovídá, jedná se o demonstrativní výčet, tedy příkladný a neúplný.

Práva vztahující se k životnímu prostředí náleží pouze fyzickým osobám a nikoliv právnickým osobám, neboť se jedná o biologické organismy podléhající negativním vlivům životního prostředí.¹

V roce 1966 Jan Čeřovský² definoval pojem ochrany přírody jako „obor lidské činnosti, který se stará o zachování a aktivní vytváření produktivního, zdravého a krásného přírodního prostředí jako základní složky životního prostředí člověka“.

2.2. Oblasti ochrany životního prostředí

Ochrana životního prostředí se zabývá zejména ochranou jednotlivých složek. Mezi základní složky podléhající ochraně životního prostředí řadíme: ochranu ovzduší a ozónové vrstvy Země, vody, půdy, lesa, hornin, přírody a krajiny a ochranu rostlinstva a živočišstva. Dále se můžeme setkat s oblastí ochrany před zdroji ohrožení životního prostředí. Za tyto zdroje považujeme odpady a obaly, hluk a vibrace, záření, geneticky modifikované organismy, chemické látky, ale také živelné pohromy.

Ovzduší je velmi rozmanitý pojem, pod nímž si každý může představit něco jiného. Jedná se o plynný obal Země, nazývaný se atmosféra, na jehož složení má vliv činnost člověka. Příznivý stav ovzduší zajišťuje i příznivý stav životního prostředí jako celku. Z tohoto důvodu a v souladu s harmonizací došlo

¹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 6. 1. 1998, sp. zn. I. ÚS 282/97.

² ČEŘOVSKÝ, Jan. *Základy ochrany přírody*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966. Učební texty vysokých škol.

v roce 2002 k přijetí komplexního zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Cílem právní úpravy je vytvořit takové podmínky, které by omezily znečišťování ovzduší na tzv. únosnou míru, a které by vytvořily postupné zlepšení stavu ovzduší. V případě ochrany ozonové vrstvy Země, která tvoří oblast atmosféry ve výškách od 10 do 50 km nad zemským povrchem, však toto neplatí. Zde zákon zakazuje dovoz, výrobu i samotné použití vyjmenovaných látek, které by tuto vrstvu mohly ohrozit nebo poškodit. Novou právní úpravou byla změněna úprava povinností provozovatelů zdrojů znečišťování ovzduší, která by měla přispět k zlepšení kvality a stavu ovzduší.³

Život bez vody není možný. **Voda** je jedním z nejdůležitějších zdrojů, který využíváme v průmyslu, zemědělství, ale i v domácnostech.

Hlavním cílem ochrany vody je zachování jejího stavu a množství. Rozlišujeme dvě základní kategorie zdrojů ohrožování (znečišťování) vod, a to zdroje bodové a zdroje plošné. Mezi zdroje bodové řadíme například průmyslové odpadní vody a městské odpadní vody, intenzivní živočišnou výrobu a mezi plošné například znečištění zemědělské půdy, erozní splachy. V posledních letech došlo v České republice k výraznému snížení znečištění z bodových zdrojů, zejména díky zvýšení počtu čistíren odpadních vod, avšak znečištění z plošných zdrojů stále roste. Předmětem ochrany je nejen voda jako taková, ať již povrchová nebo podzemní, ale také prostředí jejího výskytu. Povrchové a podzemní vody nejsou věci, tudíž nejsou ani předmětem vlastnického práva, ani součástí či příslušenstvím dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.⁴

Vnitrostátní právní úprava je v základu zajištěna zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, a jeho prováděcími předpisy.

Zákon se zaměřuje především na regulaci lidské činnosti, která by mohla vést ke zhoršení či ohrožení stavu vod a okolního prostředí. Dále také stanovuje podmínky pro hospodárné využívání a pro zachování, případně zlepšení jakosti vody. Zabývá se také právními vztahy fyzických a právnických osob k povrchovým a podzemním vodám. K ochraně využívá široký systém nástrojů.

³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7, str. 256.

⁴ Tamtéž, str. 275-277.

Půda je přírodním zdrojem poskytujícím člověku obživu a prostor pro stavby. Množství půdy na Zemi je limitované plochou pevniny. Lidskou činností dochází k její přeměně, a proto je nutná regulace právními předpisy.

Právní ochrana půdy se zaměřuje na ekologicky nejvýznamnější druhy půdy, a to na zemědělskou a lesní, které představují převážnou většinu povrchu České republiky. Čím dál tím více dochází k degradaci, neboli znehodnocení, snížení úrodnosti a využitelnosti půdy.

Mezi hlavní zdroje ohrožování a poškozování funkcí půdy v České republice patří zabírání zemědělských a lesních pozemků pro jinou činnost, znečišťování půdy škodlivými látkami, používání nevhodné technologie, ale také působení přírodních sil. Cílem právní úpravy je omezení ohrožování a poškozování ekologických funkcí půdy a nápomoc k nápravě již poškozeného.⁵

Základem právní úpravy jednotlivých druhů půd je zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů a v zákoně č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech.

Zákon o lesích, který zároveň patří i do právní úpravy ochrany půdy, vyčleňujeme zvláště k ochraně jiné složky, a to k ochraně lesa. Dle § 2 odst. 1 písm. a) se **lesem** rozumí lesní porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa. Je nutné proto rozlišit případy, kde se lesní porosty nacházejí na pozemcích, které nejsou určeny k plnění funkcí lesa, a tudíž se nejedná právně o les.

Lesy jsou ohrožovány a poškozovány jednak vlivy přírodními jako například přírodními škůdci, požáry, větry, ale také civilizačními vlivy, mezi které řadíme například imise škodlivých látek do ovzduší a nadměrnou těžbu dřeva. Právní úprava se snaží především o zachování existence lesa a o udržitelné lesní hospodaření. Pro tyto účely vytváří právní úprava koncepční nástroje, tzv. lesnické plány, administrativně-právní prostředky a jiné ekonomické nástroje. Hlavními směry právní úpravy jsou: ochrana pozemků určených k plnění funkcí

⁵ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7, str. 295-296.

lesa, ochrana lesa při hospodaření, ochrana lesa před škodlivými činiteli, ochrana lesa při obecném užívání.⁶

I přes veškerou ochranu zůstává zachováno právo obecného užívání lesů, tedy právo každého vstupovat na vlastní nebezpečí do lesa a pro vlastní potřebu zde sbírat lesní plody a suchou na zemi ležící klest.

V souvislosti s půdou je nutné zmínit ještě oblast **ochrany horninového prostředí**. Česká právní úprava se opírá zejména o zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (dále jen „horní zákon“).

Problematika není komplexně upravena v jednom zákoně. Horní zákon se zabývá ochranou a využitím nerostného bohatství ve vztahu zejména s hornickou/důlní činností. Po ukončení těžebních činností právní úprava nařizuje sanaci neboli odstranění škod na krajině úpravou území.

V minulých letech s nástupem zemědělství postupně docházelo k mýcení a vypalování lesů. Nově získaná půda byla využívána pro pastvu nebo k pěstování zemědělských plodin. Ke změně krajiny také přispěla výstavba lidských sídel, průmyslových komplexů, dopravních sítí atd. To vše vedlo k přetvoření přírodní krajiny ve více kulturní. Tímto dochází k narušování funkcí ekosystémů a ztrátě živočišných a rostlinných druhů.

Již od středověku se na našem území vyvíjela právní úprava **ochrany přírody a krajiny**. Základním právním předpisem je zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Zákon upravuje obecnou i zvláštní ochranu přírody a krajiny, administrativní, ekonomické, koncepční a sankční nástroje.

Cílem právní úpravy je zajištění nebo nápomoc k udržení a obnově přírodní rovnováhy v krajině, ochraně přírodních krás, ochraně rozmanitosti druhů a šetrné využívání přírodních zdrojů.⁷

S ochranou přírody a krajiny úzce souvisí i ochrana rostlinstva a živočišstva, jež tvoří živou část životního prostředí.

⁶ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7, str. 319-320 a str. 328-333.

⁷ DAMOHORSKÝ, Milan. *České právo životního prostředí: Czech environmental law*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. V Praze: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2006. České právo a Evropská unie. ISBN 80-85889-70-6, str. 132.

Ochrana biologické rozmanitosti je předmětem právních úprav i na mezinárodní úrovni. Právní úpravy se zabývají především snížením ohrožení a záchranou ohrožených druhů, ale také ochranou stanovišť a ekosystémů, neboť ochrana jednotlivých druhů je bezprostředně spojena s ochranou území, kde tyto druhy rostlin a živočichů žijí. Česká republika upravuje ochranu rostlinstva a živočišstva ve velkém množství zákonů a obecně závazných právních předpisů, které lze rozčlenit z několika hledisek. Jako hlavní zákon upravující ochranu rostlinstva a živočišstva je nezbytné zmínit zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který obsahuje obecnou i zvláštní právní úpravu.⁸

⁸ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7, str. 397-398.

3. Vývoj české trestněprávní ochrany životního prostředí

Trestné činy na úseku ochrany životního prostředí bylo možné na území Československa postihovat již od přijetí trestního zákoníku č. 86/1950 Sb. Byla zavedena jediná kategorie deliktů, a to trestné činy. Trestným činem bylo pro společnost nebezpečné jednání, jehož výsledek, uvedený v zákoně, pachatel zaviniil. Ačkoliv zákon neobsahoval žádnou skutkovou podstatu trestného činu ohrožení či poškození životního prostředí, bylo možno pachatele stíhat podle skutkových podstat v § 133 zneužití vlastnického práva, § 190 až § 192 obecného ohrožení, § 255 poškození cizí věci, § 201 a § 202 šíření nakažlivé choroby živočichů a rostlin a podle trestního činu pytláctví uvedeného v § 256.

Pytláctví spáchala osoba, která úmyslně zasáhla do cizího práva myslivosti nebo rybolovu tím, že lovila zvěř nebo ryby, nebo zvěř, ryby či jinou věc zničila, poškodila, nebo s nimi nakládala jako s vlastními. Trestného činu podle § 201 a § 202 se dopustil pachatel, který úmyslně způsobil nebo zvýšil nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé choroby domácích a jiných hospodářsky důležitých zvířat nebo užitkových rostlin včetně škůdce.

U obecně vymezených skutkových podstat se ochrana životního prostředí projevovala velmi zřídka, neboť společnost nepocíťovala trestněprávní ochranu životního prostředí jako příliš důležitou.⁹

V roce 1962 se stal účinným trestní zákoník č. 140/1961 Sb., který v celém rozsahu nahradil předchozí trestní zákon. Původně ani tento zákon neobsahoval trestný čin ohrožení nebo poškození životního prostředí, ten byl do zákona začleněn až v roce 1989. Před zařazením této skutkové podstaty byla většina trestných činů proti životnímu prostředí projednávána jako trestný čin poškozování majetku v socialistickém vlastnictví, který byl zařazen do druhé hlavy zvláštní části mezi trestné činy hospodářské. V tomto období české trestní právo ještě neznalo pojmy újma na životním prostředí a ekologická újma. Záleželo na způsobení škody, která se vyčíslila v penězích. Poškozování socialistického majetku bylo rozděleno na úmyslné obsažené v § 136 a nedbalostní v § 137, které se využívalo častěji.

⁹ STEJSKAL, Vojtěch, DAMOHORSKÝ, Milan, ed. *Trestněprávní problematika ochrany životního prostředí: (závěry a shrnutí projektu GA ČR - 407/00/1705)*. Praha: Vodnář, 2002. ISBN 80-85889-42-0, str. 34-39.

Po roce 1989 byla celá část týkající se poškozování majetku v socialistickém vlastnictví zrušena. Byla přijata novela trestního zákona a zákona o přečinech č. 159/1989 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. února 1990. Novelou byla zavedena skutková podstata trestného činu ohrožení a poškození životního prostředí. Podle § 181a byl pachatelem trestného činu ten, kdo vážně ohrozil životní prostředí tím, že porušil zvláštní předpisy o tvorbě a ochraně životního prostředí týkající se ovzduší, vod, půdy, ochrany živočichů nebo rostlin, nebo nakládal s jadernými nebo radioaktivními, toxickými nebo nebezpečnými biologickými materiály. Kvalifikovaná skutková podstata stála na jednání, jímž byla způsobena značná újma nebo újma velkého rozsahu životnímu prostředí. České trestní právo již rozeznávalo pojem „újma“ na životním prostředí, která již nebyla chápána pouze jako vzniklá škoda vyčíslitelná v penězích. V § 181b bylo upraveno nedbalostní jednání a kvalifikované skutkové podstaty spočívající v porušení důležité povinnosti, způsobení značné újmy nebo újmy velkého rozsahu.¹⁰

Dne 1. 7. 1990 nabyl účinnosti zákon č. 175/1990 Sb., který změnil původní úpravu skutkové podstaty trestného činu ohrožení a poškození životního prostředí. V § 181a bylo upraveno úmyslné poškození, kterého se dopustil podle odst. 1 ten, kdo úmyslně znečistil nebo jiným způsobem poškodil půdu, vodu, ovzduší, les nebo jinou složku životního prostředí tím, že porušil předpisy o ochraně životního prostředí nebo předpisy o ochraně a využívání přírodních zdrojů a na větším území, na zvláště chráněném území nebo ve vodním zdroji, u něhož bylo stanoveno ochranné pásmo, ohrozil společenstva nebo populace volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin, nebo kdo úmyslně poškození životního prostředí zvýšil či ztížil jeho odvrácení nebo zmírnění. Pachatel byl potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem. V odst. 2 byla zakotvena kvalifikovaná skutková podstata, spáchal-li pachatel skutek uvedený v odst. 1 opětovně, způsobil-li trvalé, dlouhodobé poškození životního prostředí nebo bylo-li k odstranění potřeba nákladů ve značném rozsahu. Další kvalifikovaná skutková podstata byla uvedena

¹⁰ STEJSKAL, Vojtěch, DAMOHORSKÝ, Milan, ed. *Trestněprávní problematika ochrany životního prostředí: (závěry a shrnutí projektu GA ČR - 407/00/1705)*. Praha: Vodnář, 2002. ISBN 80-85889-42-0, str. 34-39.

i v odst. 3, způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 poškození zvláště chráněného území nebo vodního zdroje, u něhož je stanoveno ochranné pásmo tak, že tím zaniklo nebo byl značně oslaben důvod pro zvláštní ochranu takového území, nebo k jehož odstranění byla potřeba nákladů ve velkém rozsahu. Nedbalostní poškození bylo upraveno v následujícím § 181b a byla odstraněna sankce nápravné opatření.

Rok 1969 přinesl ještě další změnu, a to zákon č. 150/1969 Sb., o přečinech, kterým byla zavedena bipartice deliktů v trestním právu. Zákon definoval v § 1 přečin jako zaviněný, pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky byly uvedeny v tomto zákoně, a jenž nedosahuje stupně společenské nebezpečnosti trestného činu. Pro odlišení od trestného činu byla měřítkem míra společenské nebezpečnosti jakožto materiální stránka.

Odlišit přečin od pouhého přestupku bylo možné podle § 1 odst. 2 zákona č. 150/1969 Sb., který uváděl: „Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není přečinem, i když jinak vykazuje jeho znaky.“ Právě díky nepatrnosti nebezpečí pro společnost bylo možné rozeznat přestupek i v případě, že naplňoval znaky přečinu.

Přečiny týkající se oblasti ochrany životního prostředí obsahoval tento zákon tyto: § 3 přečin proti majetku v socialistickém vlastnictví a v osobním vlastnictví, § 4 přečin pytláctví. Míra nebezpečí pro společnost zde byla definována výší způsobené škody. U přečinu výše škody nesměla přesáhnout u úmyslného jednání 1.500,- Kčs a u nedbalostního jednání 5.000,- Kčs. Přečiny byly zrušeny zákonem č. 175/1990 Sb., kterým se měnil a doplnil trestní zákon.¹¹

Novelou provedenou zákonem č. 238/1999 Sb. byla zvýšena trestněprávní ochrana a odpovědnost veřejných strážů. Významnou změnou v následujících letech byla novelizace zákonem č. 134/2002 Sb., jenž podstatným způsobem novelizoval § 181a a §181b a zavedl nové skutkové podstaty v oblasti ochrany životního prostředí a to § 181c „Poškození lesa těžbou“, § 181 e „Nakládání

¹¹ STEJSKAL, Vojtěch, DAMOHORSKÝ, Milan, ed. *Trestněprávní problematika ochrany životního prostředí: (závěry a shrnutí projektu GA ČR - 407/00/1705)*. Praha: Vodnář, 2002. ISBN 80-85889-42-0, str. 34-39.

s nebezpečnými odpady“ a § 181 f, § 181 g a § 181 h „Neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami“.¹²

Cílem této novely dle Jarmiče¹³ bylo zjednodušení postihování trestných činů v oblasti životního prostředí, ale v praxi naopak došlo ke snížení účinnosti postihu pachatelů, zejména z důvodu změny definice ohrožení a poškození životního prostředí v § 181a a § 181 b: „Kdo úmyslně nebo z nedbalosti znečistí nebo jiným způsobem poškodí půdu, vodu, ovzduší, les nebo jinou složku životního prostředí tím, že poruší předpisy o ochraně životního prostředí nebo předpisy o ochraně a využívání přírodních zdrojů a na větším území, na zvláště chráněném území nebo ve vodním zdroji, u něhož je stanoveno ochranné pásmo, ohrozí společenstva nebo populace volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin, nebo kdo úmyslně či z nedbalosti poškození životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění.“

Skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí se dle Damohorského¹⁴ v trestním zákoně č. 140/1961 Sb., daly rozdělit do tří skupin a to na obecné (podle § 181a a § 181b), zvláštní (př. § 178a „Pytláctví“, § 181c „Poškození lesa těžbou“) a ostatní (př. § 179 a § 180 „Obecné ohrožení“, § 257 „Poškození cizí věci“).

Z výše uvedeného plyne, že trestní zákoník z roku 1961 neobsahoval samostatnou hlavu zabývající se trestnými činy proti životnímu prostředí. To však bylo napraveno v novém trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2010. Trestné činy proti životnímu prostředí zakotvil v hlavě osmé v § 293 až 308.

Úvodní ustanovení skutkových podstat byla dle zvláštní části důvodové zprávy¹⁵ převzata z předchozího trestního zákona. Úprava dále zavedla nové skutkové podstaty v § 297 „Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek“, v § 301 „Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti“ a zvýšila u některých trestných činů trestní sazby trestu odnětí svobody (např. u „Týrání zvířat“).

¹² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšř. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1, str. 72.

¹³ JARMIČ, Libor. Trestní právo a ochrana životního prostředí. *Trestněprávní revue*. 9/2010, Praha: Nakladatelství C. H. Beck. ISSN 1213-5313, str. 269.

¹⁴ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšř. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1, str. 72-73.

¹⁵ Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.) – Část druhá. Zvláštní část, hlava VIII.

Zákonem č. 330/2011 Sb., se změnila úprava skutkových podstat u § 293 odst. 1 a § 294 odst. 1. Změna spočívala v možnosti alternativního následku, ve formě ohrožení nebo poškození, a to buď ve větším rozsahu, nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může pachatel způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt, nebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu.¹⁶

Jednotlivé skutkové podstaty jsou rozpracovány v následující kapitole této práce.

¹⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 770.

4. Současná úprava ochrany životního prostředí z hlediska českého trestního práva

Historii a vývoji české trestněprávní ochrany životního prostředí je věnována předchozí kapitola.

Jelínek¹⁷ uvádí, že k rozvoji trestního práva ochrany životního prostředí došlo z důvodu nárůstu organizované trestné činnosti v oblasti životního prostředí a zvýšení počtů ilegálních obchodů.

Současná úprava je obsažena v samostatné hlavě VIII v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“). Typická pro trestné činy proti životnímu prostředí je skutečnost, že obsahují blanketní skutkové podstaty a odkazují na zvláštní právní předpisy (jiné než trestní zákoník), které se týkají životního prostředí.

Kromě trestných činů obsažených v hlavě VIII je možné postihnout pachatele i za některé trestné činy z jiných hlav ve zvláštní části (např. § 272 a § 273 obecné ohrožení, § 229 zneužívání vlastnictví, § 276 a § 277 poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení aj.).¹⁸

4.1. Trestné činy proti životnímu prostředí (§ 293-308 TrZ)

Trestné činy proti životnímu prostředí můžeme rozčlenit do čtyř skupin:

1. obecná ustanovení - § 293 a § 294,
2. ustanovení týkající se ochrany některých složek životního prostředí - § 295, § 299, § 300 a § 301,
3. ustanovení dopadající na některé jednání proti životnímu prostředí - § 294a, § 297, § 298 a § 298a, § 301, § 305, § 306 a § 307,
4. ustanovení, která chrání zvířata - § 302, § 303 a § 304.¹⁹

Každá skutková podstata trestného činu se skládá ze čtyř obligatorních znaků: objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka.

¹⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 770.

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, str. 828.

¹⁹ Tamtéž.

Objektem je zájem společnosti na ochraně životního prostředí a jeho jednotlivých složek. **Objektivní stránka** popisuje způsob spáchání trestného činu a jeho následky, u některých trestných činů proti životnímu prostředí postačí ohrožení chráněného zájmu a nikoliv poškození. U některých trestných činů je následek ve formě ohrožení nebo poškození stanoven alternativně (např. § 293).²⁰

Zásadním průlomem, nejen pro trestní právo, byl den 1. 1. 2012, kdy nabyl účinnosti zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Právě od tohoto okamžiku se subjektem trestního práva stala i právnická osoba.²¹ Před přijetím tohoto zákona bylo možné trestat právnické osoby jen pomocí správně-právních sankcí ve formě pokut, se kterými mohla právnická osoba dopředu počítat a zahrnout si je do nákladů.²²

Podle § 8 odst. 1 ZTOPO se dopustí trestného činu právnická osoba, jestliže byl tento trestný čin spáchán jejím jménem, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, pokud tak jednaly uvedené fyzické osoby a lze-li právnické osobě přičítat spáchání tohoto trestného činu.

Pachatel tedy vždy představuje **subjekt**, kterým může být kdokoliv (fyzická i právnická osoba) a výjimečně může být subjektem pouze speciální subjekt (např. § 297). Pro osobu, která má zvláštní povinnost chránit životní prostředí, je to okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby. Obligatorním znakem **subjektivní stránky** je zavinění a u trestných činů proti životnímu prostředí je většinou potřeba zavinění úmyslného. Trestných činů v § 295, § 297, § 298, § 301, § 306 a § 307 se lze dopustit „byť i z nedbalosti“. Hrubá nedbalost je požadována u trestných činů podle § 294, § 300, § 303 a trestné činy ustanovené v § 294a a § 301 je možné spáchat „byť i z hrubé nedbalosti“.²³

Ustanovení § 33 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, zakotvuje institut účinné lítosti, který lze využít u většiny skutkových podstat. Trestní odpovědnost podle § 33 TrZ za trestné činy v § 293 - § 295, § 298 - § 300, § 306 a § 307 zaniká v případě, že pachatel dobrovolně škodlivému následku trestného

²⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 767-770.

²¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2931–3037.

²² JARMÍČ, Libor. Trestní právo a ochrana životního prostředí. *Trestněprávní revue*. 9/2010, Praha: Nakladatelství C. H. Beck. ISSN 1213-5313, str. 269.

²³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 771.

činu zamezil nebo jej napravil, nebo učinil o trestném činu oznámení v době, kdy škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno. Oznámení je nutné učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.

V mnoha konkrétních případech je obecný institut účinné lítosti nepoužitelný, neboť zabránit škodlivým následkům v některých situacích možné není.²⁴

Již z Ústavy vyplývá, že stát odpovídá za příznivý stav životního prostředí, neboť v čl. 7 je uvedeno, že stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu životního prostředí. Stát má povinnost vytvořit právní předpisy a stanovit soustavu orgánů kontrolujících dodržování těchto předpisů.

Čl. 35 LZPS zakotvuje právo každého na příznivé životní prostředí, zároveň nikdo nesmí ohrožovat nebo porušovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství a kulturní památky nad mírou stanovenou zákonem (35 odst. 3).

4.1.1. Poškození a ohrožení životního prostředí

Trestné činy poškození a ohrožení životního prostředí jsou zakotvené v § 293 a poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti v § 294 TrZ. Jsou to základní skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí, které slouží k ochraně jednotlivých složek životního prostředí zejména tím, že odkazují (jsou blanketní) na mnoho právních předpisů z oblasti životního prostředí.

Jak plyne i z judikatury, že tyto trestné činy jsou činy s blanketní dispozicí, a také proto musí být uvedeno v odsuzujícím výroku o vině příslušné ustanovení právního předpisu, který se týká životního prostředí, popřípadě jiného právního předpisu, který obviněný svým jednáním porušil.²⁵ Až z konkrétního jednání pachatele vyplyne, který právní předpis porušil, a který se použije.²⁶

Po novelizaci zákonem č. 330/2011 Sb. může být jiným právním předpisem, na který odkazuje výše zmíněné ustanovení, i právní předpis, který se netýká ochrany životního prostředí nebo jeho jednotlivých složek. Může se jednat

²⁴ JARMIČ, Libor. Trestní právo a ochrana životního prostředí. *Trestněprávní revue*. 9/2010, Praha: Nakladatelství C. H. Beck. ISSN 1213-5313, str. 269.

²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2003, sp. zn. 5 Tdo 503/2003.

²⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 772.

o jakýkoliv právní předpis, jehož porušením je možné zapříčinit poškození nebo ohrožení životního prostředí.²⁷

Nejedná se pouze o vnitrostátní právní úpravu, ale patří sem i přímo použitelná nařízení Evropské unie, která se zabývají ochranou jednotlivých složek životního prostředí, předpisy, životem a zdravím organismů včetně ochrany člověka před zdroji ohrožování.

Skutkové podstaty obsažené v § 293 a § 294 jsou obecné a základní ve vztahu k následujícím a ostatní trestné činy proti životnímu prostředí jsou zpravidla ve vztahu subsidiarity či speciality. Z těchto důvodů není možný jednočinný souběh subsidiárních nebo speciálních trestných činů s trestnými činy poškození a ohrožení životního prostředí.

Důležitým zákonem je zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, který definuje pojem životní prostředí. Dále definuje i některé další pojmy, jako například ochrana životního prostředí, znečišťování a poškozování životního prostředí, ekologická újma.

Objektem je zde zájem společnosti na zachování ekologické rovnováhy (ekosystému) v přírodě a zajištění práva na příznivé životní prostředí.

Definici *ekologické stability* bychom našli v § 4 ZŽP a je to schopnost ekosystému vyrovnávat změny způsobené vnějšími činiteli a zachovávat si své přirozené vlastnosti a funkce. Pojem *ekosystém* se podle § 3 ZŽP chápe funkční soustava živých a neživých složek životního prostředí, jež jsou navzájem spojeny výměnou látek, tokem energie a předáváním informací, a které se vzájemně ovlivňují a vyvíjejí v určitém prostoru a čase.

K naplnění znaků **objektivní stránky** musí dojít současně. Pachatel v rozporu s jiným právním předpisem buď úmyslně, nebo z hrubé nedbalosti poškodí nebo ohrozí jednotlivé složky životního prostředí (půda, voda, ovzduší, les atd.), nebo takové poškození nebo ohrožení zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění. Zároveň tím poškodí nebo ohrozí složku životního prostředí, a to volitelně buď ve větším rozsahu, nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt, nebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu. *Za větší*

²⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2935-2950.

území se považuje území o rozloze nejméně tři hektary, eventuálně u povrchových vod ve vodních útvarech nejméně jeden hektar vodní plochy a u vodního toku nejméně dva kilometry jeho délky, přičemž se zasažená území a délky vodních toků sčítají.²⁸

Jelikož následkem těchto trestných činů nemusí být přímé poškození životního prostředí, jedná se o trestné činy ohrožovací. Ohrožením složky životního prostředí je také provozování zařízení, realizujícího nebezpečné činnosti nebo sloužící k uskladnění či použití nebezpečných látek či směsí bez příslušného povolení.

Poškozením je ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, které vznikly poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti.²⁹ Poškození je obecně definováno v ZZP jako zhoršování jeho stavu znečišťováním nebo jinou lidskou činností nad míru stanovenou zákonem. *Znečištěním* se pak rozumí vnášení fyzikálních, chemických nebo biologických činitelů do životního prostředí v důsledku lidské činnosti, které jsou svou podstatou nebo množstvím cizorodé pro dané prostředí. Ke znečištění složky životního prostředí dochází tedy lidskou činností zapříčiněním vniknutí látek (i emisí), vibrací, hluku, neionizujícího záření do ovzduší, vody, půdy, které může škodit zdraví člověka či zvířat, anebo může nepříznivě ovlivnit životní prostředí nebo poškodit majetek, případně omezit nebo zabránit využívání hodnot životního prostředí chráněných právními předpisy.

Poškození nebo ohrožení složky životního prostředí může nastat i jiným, než výše uvedeným způsobem. Jako příklad lze uvést významný úbytek živých nebo neživých složek ekosystému, jímž dojde k významnému narušení, a to například odvedením řečiště vodního toku nebo odstraněním vrchní vrstvy ornice zemědělské půdy a mnoho dalších.³⁰

Subjektem neboli pachatelem je kterákoliv fyzická nebo právnická osoba. Speciálním subjektem je osoba, která porušila zvláštní povinnost plynoucí z jejího

²⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 773.

²⁹ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRÍVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, str. 830.

³⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2935-2950.

zaměstnání, povolání, postavení, funkce, nebo která jí byla uložena zákonem. To však není jedinou okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby, další je skutečnost, že pachatel spáchal trestný čin opětovně, způsobil trvalé nebo dlouhodobé poškození jednotlivé složky životního prostředí, je-li k odstranění následků třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu, nebo spáchal-li jej v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo prospěch velkého rozsahu.³¹

Subjektivní stránku naplňuje jednak jednání úmyslné, ale také jednání nedbalostní.

4.1.2. Poškození vodního zdroje

Trestný čin poškození vodního zdroje § 294a byl začleněn novelou, zákonem č. 330/2011 Sb. Vodní zdroj byl před novelizací trestněprávně chráněn obecnými skutkovými podstatami v § 293 odst. 1 a § 294 odst. 1. Důvodem vzniku samostatné skutkové podstaty byla skutečnost, že vodní zdroje nejsou samostatnou složkou životního prostředí, tou je voda.³²

Objektem je zájem společnosti na zvláštní ochraně vodního zdroje. Tato skutková podstata je ve vztahu k § 293 a § 294 privilegovaná.

Objektivní stránku naplňuje jednání, kterým je způsobeno poškození vodního zdroje, u něhož je stanoveno ochranné pásmo. Následkem musí být alternativně buď zánik vodního zdroje, nebo značné oslabení důvodu pro zvláštní ochranu zdroje.³³

Značným oslabením důvodu pro zvláštní ochranu je významné omezení kvality a výjimečnosti, které směřovaly k jeho zvláštní ochraně. Následkem poškození vodního zdroje, u něhož je stanoveno ochranné pásmo, je ztráta důvodu zvláštní ochrany v důsledku například ztráty kvality vody nebo výrazného omezení vydatnosti vodního zdroje aj. Z tohoto důvodu je nutné vždy hodnotit

³¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 775.

³² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2956-2958.

³³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 776.

konkrétní případ podle příslušného právního předpisu, z něhož pocházel důvod stanovení zvláštní ochrany vodního zdroje.³⁴

Předmětem je pouze vodní zdroj, u něhož je stanoveno ochranné pásmo. Zhodnocení se provádí podle zákona č. 254/2001 Sb., o vodách, který se zabývá ochranou množství a kvality podzemních a povrchových vod a přirozeným prostředím, ve kterém se vyskytují.

Pachatelem resp. **subjektem** může být kterákoliv fyzická nebo právnická osoba a zavinění u **subjektivní stránky** se vyžaduje úmyslné jednání nebo jednání z hrubé nedbalosti.

Trestný čin je spáchán z hrubé nedbalosti v případě, že přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti k zájmům chráněným trestním zákoníkem. Nejedná se o další formu nedbalosti, nýbrž o vyšší intenzitu, která se vyžaduje proto, aby se zamezilo přílišnému uplatňování trestné represe v méně významných případech.³⁵

Podle § 2 odst. 8 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách, jsou vodním zdrojem povrchové nebo podzemní vody, které jsou využívány, nebo které mohou být využívány pro uspokojení potřeb člověka, zejména pro pitné účely.

V § 30 ZOV jsou upravena *ochranná pásma* vodních zdrojů. V odstavci 1 je uvedeno: „K ochraně vydatnosti, jakosti a zdravotní nezávadnosti zdrojů podzemních nebo povrchových vod využívaných nebo využitelných pro zásobování pitnou vodou s průměrným odběrem více než 10 000 m³ za rok a zdrojů podzemní vody pro výrobu balené kojenecké vody nebo pramenité vody stanoví vodoprávní úřad ochranná pásma opatřením obecné povahy. Vyžadují-li to závažné okolnosti, může vodoprávní úřad stanovit ochranná pásma i pro vodní zdroje s nižší kapacitou, než je uvedeno v první větě. Vodoprávní úřad může ze závažných důvodů ochranné pásmo změnit, popřípadě je zrušit. Stanovení ochranných pásem je vždy veřejným zájmem.“ Ochranná pásma se rozdělují dle druhého odstavce na dva stupně. K ochraně vodního zdroje v bezprostředním okolí jímacího nebo odběrného zařízení slouží pásmo I. stupně a ochranné pásmo II. stupně slouží k ochraně vodního zdroje v územích stanovených vodoprávním

³⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2956-2958.

³⁵ Tamtéž.

úřadem tak, aby nedocházelo k ohrožení jeho vydatnosti, jakosti nebo zdravotní nezávadnosti.

Ochranné pásmo je dle Hendrycha³⁶ území vymezené v okolí určitého objektu, jehož cílem je ochrana tohoto objektu před nepříznivými vlivy z okolí, nebo ochrana okolí před nepříznivými vlivy, které mají původ v daném objektu. Objektem může být konkrétní stavba nebo konkrétní pozemek, ale také soubor staveb a pozemků anebo celé území. Ochranné pásmo je možno stanovit zákonem, případně prováděcím předpisem nebo správním aktem.

Podle zákona č. 164/2001 Sb., lázeňský zákon, je ochranným pásmem vodního zdroje i pásmo přírodního léčivého zdroje a zdroje přírodní minerální vody.³⁷

4.1.3. Poškození lesa

Objektem u trestného činu poškození lesa je zájem na ochraně lesa před specifickou činností prováděnou v rozporu s platnou právní úpravou.

Obligatorním znakem **objektivní stránky** je jednání spočívající v:

- těžbě lesních porostů nebo jiné činnosti provedené v rozporu s jiným právním předpisem, kterým způsobí, byť i připojením k již existující holině, vznik holé seče,
- způsobení závažného poškození lesa na celkové větší ploše lesa nebo
- v proředění lesního porostu pod hranicí zakmenění stanovené jiným právním předpisem na celkové větší ploše lesa.³⁸

Výkladovým ustanovením § 295 a § 296 se rozumí *celkovou větší plochou* plocha větší než 1,5 ha a *celkovou značnou plochou* plocha větší než 3 ha.

Výše zmíněná celková větší plocha musí být souvislá a není možné k tomuto rozměru dojít součtem prostorově oddělených menších ploch lesa, vyplývá to jednak z důvodové zprávy k zákonu č. 134/2002 Sb., důvodové zprávy k trestnímu zákoníku a z judikatury Nejvyššího soudu.³⁹ V tomto judikátu je také uvedeno, že holou seč na celkové větší ploše lesa je možné zapříčinit podle § 295

³⁶ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2016. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-624-1, str. 238.

³⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2956-2958.

³⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 777-778.

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. 7 Tdo 639/2004.

odst. 1 i připojením nově způsobené holiny k již existující holině, která byla způsobena pachatelem dříve nebo osobou odlišnou od pachatele.

*Za jinou činnost se považuje činnost provedená v rozporu s jiným právním předpisem, kromě těžby lesních porostů. Příkladem může být svévolné kácení lesních porostů a jejich ponechání na místě bez těžby nebo vypalování lesních porostů.*⁴⁰

Ve vztahu k trestným činům poškození a ohrožení životního prostředí dle § 293, § 294 se jedná o privilegovanou skutkovou podstatu. Určitý vztah má také k § 299 a § 300, které upravují neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, a to takový, že stromy rostoucí v lese až na některé výjimky se nepovažují za planě rostoucí rostliny, protože lesy bývají ze zákona uměle vysazeny.⁴¹

Subjektem může být jakákoliv fyzická nebo právnická osoba a u **subjektivní stránky** postačí zavinění z nedbalosti. V § 295 odst. 2 TrZ jsou uvedeny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Vyšší trestní sazba se použije v případě, kdy pachatel spáchá tento trestný čin opětovně, nebo pokud vznikne jeho činností holá seč nebo proředění na celkové značné ploše lesa.

Před přijetím trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., Nejvyšší soud⁴² uvedl „vzhledem k ustanovení § 16 odst. 1 TrZ (časová působnost) je nutno jednání obviněného spočívající v neoprávněné těžbě dřevní hmoty v lese, pokud bylo spácháno přede dnem 1. 7. 2002, posoudit jako trestný čin poškození lesa těžbou podle § 181c TrZ, která je privilegovanou skutkovou podstatou ve vztahu k trestným činům ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181a a § 181b TrZ.“.

Poškodit les lze také jednáním uvedeným v § 301 TrZ, neboť les je významným krajinným prvkem dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.⁴³

⁴⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 777-778.

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2959-2964.

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2003, sp. zn. 5 Tdo 503/2003.

⁴³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 778.

Úprava lesa je obsažena v zákoně č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (dále jen „lesní zákon“), ve znění pozdějších předpisů. *Les* je definován v § 2 jako lesní porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa. *Lesní porosty* jsou stromy a keře lesních dřevin, které v daných podmínkách plní funkci lesa. *Holina* je pozemek, na kterém došlo k odstranění veškerého lesního porostu. *Proředěním* je snížení hustoty lesního porostu. *Holou sečí* je činnost, kterou vzniká holina.

Těžbu lesních porostů můžeme dle § 2 LesZ rozdělit na:

- těžbu předmýtní úmyslnou - těžba prováděná za účelem výchovy porostu,
- těžbu mýtní úmyslnou - těžba prováděná za účelem obnovy porostu nebo výběr jednotlivých stromů v porostu určeném k obnově,
- těžbu nahodilou - těžba prováděná za účelem zpracování stromů suchých, vyvrácených, nemocných nebo poškozených,
- těžbu mimořádnou - těžba podmíněná povolením nebo rozhodnutím orgánu státní správy lesů.

Lesy tvoří specifickou složku životního prostředí, neboť se u nich vypočítávají tzv. stínové náklady. Finanční náklady na zalesnění vykáceného lesa jsou oproti nákladům u uvedení znečištěné vody či půdy do původního stavu nízké, ale uvedení lesa do původního stavu trvá dalších 80 až 100 let. To je doba, po kterou les není zcela schopen plnit ekologické funkce v krajině.⁴⁴

Jednočinný souběh s trestnými činy majetkovými (např. § 205 krádež vytěženého dřeva) je možný.⁴⁵

4.1.4. Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek

Trestný čin neoprávněné vypuštění znečišťujících látek § 297 byl včleněn do trestního zákoníku na základě směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 7. 9. 2005 č. 2005/35/ES o znečištění z lodí a o zavedení sankcí, včetně trestních sankcí, za protiprávní jednání v oblasti znečišťování, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 21. 10. 2009 č. 2009/123/ES. Směrnice navazuje na Mezinárodní úmluvu o zabránění

⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2959-2964.

⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, str. 833.

znečišťování z lodí z roku 1973 (tzv. MARPOL) a Protokol k této úmluvě z roku 1978.⁴⁶

Objektem je zájem na ochraně čistoty moře, mořských ekosystémů a biologické rozmanitosti živočichů a rostlin.

Objektivní stránku naplňuje jednání subjektu, které je v rozporu s mezinárodní smlouvou, byť i z hrubé nedbalosti. Tímto jednáním je vypuštění nebo (ačkoliv je k tomu povinen) nezabránění vypuštění ropné, jedovaté kapalné nebo jiné obdobné znečišťující látky z lodi nebo jiného námořního plavidla.⁴⁷

Znečišťující látkou je podle Madara⁴⁸ jakákoli látka vnesená do okolí nebo v něm druhotně vznikající, která má přímo, anebo může mít po fyzikální nebo chemické přeměně, nebo po spolupůsobení s jinou látkou škodlivý vliv na život nebo zdraví lidí a zvířat, na životní prostředí, na klimatický systém Země nebo na hmotný majetek.

Ropné, jedovaté kapalné nebo jiné znečišťující látky jsou uvedeny v přílohách I (ropné) a II (jedovaté kapalné látky volně ložené) Mezinárodní úmluvy o zabránění znečišťování z lodí, nikoliv taxativně. *Vypouštěním* se rozumí podle článku 2 této úmluvy vypuštění těchto látek z lodi nebo z jiného námořního plavidla plujícího pod jakoukoliv vlajkou. *Námořním plavidlem* mimo loď je i křídlový člun, vznášedlo, ponorka a plovoucí zařízení.

Z výše uvedeného vyplývá, že trestný čin lze spáchat pouze na specifickém místě, kterým je loď nebo jiné námořní plavidlo. *Námořním plavidlem*, dle § 2 odst. 2 zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, je námořní obchodní loď a námořní jachta.

Podle českého trestního zákoníku se posuzuje trestnost činu spáchaného mimo území České republiky na palubě lodi nebo jiného námořního plavidla, registrovaného v České republice. Uplatní se i obecné zásady místní příslušnosti upravené v § 6 až 9 TrZ.⁴⁹

⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2968-2972.

⁴⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 779.

⁴⁸ MADAR, Zdeněk. *Právní ochrana životního prostředí v České republice*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2003. ISBN 80-86775-01-1, str. 54.

⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2968-2972.

Subjektem je kdokoliv nebo osoba, která měla povinnost zabránit vypuštění škodlivé látky, ačkoliv tak neučinila. Touto osobou je velitel lodi, který je podle zákona o námořní plavbě povinen zabránit znečištění mořského prostředí a zajistit, aby z lodě nebyly vypouštěny znečišťující látky uvedené v prováděcím předpise v množství, které překročí uvedený limit, nebo v rozporu s uvedenými podmínkami.⁵⁰

Odstavce 2 až 4 tohoto § 297 obsahují okolnosti použití vyšší trestní sazby, spáchá-li pachatel trestný čin jako člen organizované skupiny, opětovně, způsobí-li svým jednáním těžkou újmu na zdraví, závažné a rozsáhlé poškození jakosti vody, živočišných nebo rostlinných druhů nebo jejich částí, poškodí-li životní prostředí tak, že k odstranění škody je třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu, anebo způsobí-li uvedeným činem smrt.

Zavinění, naplňující **subjektivní stránku** trestného činu, postačí ve formě nedbalostní. Změnou trestního zákoníku zákonem č. 330/2011 Sb. došlo k zpřísnění trestného činu neoprávněné vypuštění znečišťujících látek. Pachatel se dopustí tohoto trestného činu i prostou nedbalostí (vědomou i nevědomou) a nemusí už jít o hrubou nedbalost jako dosud. Stalo se tak z důvodu povinnosti transponovat článek 4 bod 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/123/ES ze dne 21. 10. 2009, kterou se mění směrnice 2005/35/ES o znečištění lodí a o zavedení sankcí za protiprávní jednání.⁵¹

Ustanovení § 297 je ve vztahu speciality k § 298 upravujícím neoprávněném nakládání s odpady.

4.1.5. Neoprávněné nakládání s odpady

Česká republika zakotvením trestného činu neoprávněného nakládání s odpady plní požadavek podepsané Basilejské úmluvy o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice státu a jejich zneškodňování (publikováno pod

⁵⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 779.

⁵¹ POKORNÁ, Lucie, ZICHA, Jiří. Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. *Trestněprávní revue*. 4/2012, Praha: Nakladatelství C. H. Beck. ISSN 1213-5313, str. 79.

č. 100/1994 Sb.) a zároveň tím plní též závazky vyplývající z členství v Evropské unii.⁵²

Ochrana před nedovoleným nakládáním s odpady, které by mohlo vést k poškození životního prostředí, zájem na nakládání s odpady při dodržování zásad ochrany a zájem na ochraně životního prostředí před ilegálním dovozem, vývozem nebo tranzitem odpadu přes hranice státu jsou **objekty** trestného činu neoprávněného nakládání s odpady.⁵³

Z **objektivní stránky** bylo odstraněno slovo „nebezpečné“, neboť se klade důraz na ohrožení životního prostředí a nikoliv na to, zda je daný odpad nebezpečný. Obsahuje dvě skutkové podstaty, jejichž alternativním naplněním je dokonán trestný čin.

První základní skutková podstata obsahuje jednání spočívající v tom, že pachatel, byť i z nedbalosti, poruší jiný právní předpis upravující nakládání s odpady tím, že přepraví odpad přes hranice státu bez oznámení nebo souhlasu příslušného orgánu, anebo v takovém oznámení nebo žádosti o udělení souhlasu nebo v připojených podkladech uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, nebo podstatné údaje zamlčí.

Objektivní stránku druhé skutkové podstaty naplňuje jednání, byť i z nedbalosti, kterým pachatel v rozporu s jiným právním předpisem ukládá odpady, nebo je odkládá, přepravuje, nebo jinak s nimi nakládá, a tím způsobí poškození nebo ohrožení životního prostředí, k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu.⁵⁴

Jiným právním předpisem se myslí zejména zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Za *odpad* se dle § 3 považuje každá movitá věc, které se osoba zbavuje, nebo má úmysl nebo povinnost se zbavit a přísluší do některé ze skupin odpadů uvedených v příloze č. 1 k tomuto zákonu.

Za *zbavení* se odpadu se považuje jakékoliv předání movité věci, která patří do některé ze skupin odpadů z přílohy č. 1, k využití nebo k odstranění nebo

⁵² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2973-2984.

⁵³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 779.

⁵⁴ Tamtéž.

předání oprávněné osobě ke sběru nebo výkupu odpadů, a to úplatně i bezúplatně. Pokud osoba odstraní odpad sama, považuje se to také za zbavení se odpadu. V § 10 odst. 1 zákona č. 185/2001 Sb. je uvedeno, že odpady, jejichž vzniku není možné zabránit, musí být využity nebo odstraněny způsobem, kterým není ohroženo lidské zdraví a životní prostředí a zároveň je v souladu s tímto zákonem a se zvláštními právními předpisy.⁵⁵

Další vnitrostátní právní úprava týkající se odpadů je obsažena například v zákoně č. 477/2001 Sb., o obalech, nebo v zákoně č. 157/2009 Sb., o nakládání s těžebním odpadem.

Přeprava odpadů přes hranice se řídí nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) 1013/2006, o přepravě odpadů.

Subjektem může být jakákoliv fyzická nebo právnická osoba. V odstavci 3 a 4 TrZ jsou zakotveny kvalifikované skutkové podstaty, kterých se dopustí ten, kdo spáchá tento čin jako člen organizované skupiny, činem získá značný prospěch nebo prospěch velkého rozsahu, spáchá-li jej opětovně nebo nakládá-li s nebezpečným odpadem.⁵⁶

Podle § 4 písm. a) zákona č. 185/2001 Sb. jsou *nebezpečnými odpady* ty, které jsou uvedené v Seznamu nebezpečných odpadů obsaženém v prováděcím právním předpise, ale také jiné odpady vykazující jednu nebo více nebezpečných vlastností uvedených v příloze 2 k tomuto zákonu (např. výbušnost, hořlavost, dráždivost, toxicita aj.).

U **subjektivní stránky** postačí nedbalostní zavinění.

Neoprávněné nakládání s odpady je ve vztahu speciality k ustanovení o ohrožení a poškození životního prostředí. Jedná-li se o odpad ropný, jedovatý kapalný nebo jiný podobný znečišťující a vypustil-li se v rozporu s mezinárodní smlouvou z lodi nebo jiného námořního plavidla, tak se využije postup podle § 297 neoprávněného vypuštění znečišťujících látek, neboť je ve vztahu speciality k tomuto trestnému činu podle § 298.⁵⁷

⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2973-2984.

⁵⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 781.

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2973-2984.

4.1.6. Neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu

V 70. letech 20. století došlo k průlomům v oblasti vědy týkající se ozonové vrstvy. Bylo prokázáno, že některé látky mají negativní vliv na ozon. Dochází tak k zeslabování jeho koncentrace, a ztenčuje se tím ochrana Země před UV zářením. Za nejničivější byly prohlášeny sloučeniny s obsahem chloru a bromu nazývané halony a freony. Tyto sloučeniny byly využívány nejvíce v chladírenském průmyslu. V 80. letech byla odhalena velmi nízká koncentrace ozonu (tzv. ozonová díra) nad Antarktidou, a tak uspořádal Program OSN pro životní prostředí mezivládní konferenci ve Vídni. V roce 1985 byla přijata Vídeňská úmluva na ochranu ozonové vrstvy, která zpečetila mezinárodní spolupráci v této oblasti a uvedla látky s ničivým vlivem na ozon. O dva roky později byl přijat Montrealský protokol, který pro smluvní strany stanovil konkrétní termíny a cíle a jeho zásluhou došlo k výraznému snížení spotřeby a výroby těchto látek (až o 98%). Evropská unie zakotvila ještě přísnější pravidla.

Trestný čin neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu byl vpraven novelou trestního zákoníku, která byla realizována zákonem č. 330/2011 Sb. Novela byla provedena na základě přijetí směrnice 2008/99/ES ze dne 19. 11. 2008, o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva.⁵⁸

Objektem je zájem na ochraně ozonové vrstvy Země jako zvláštní součásti životního prostředí před výrobou a dispozicemi s látkami, které mohou poškodit ozonovou vrstvu. Ve vztahu k trestným činům v § 293 a § 294 se jedná o privilegovanou skutkovou podstatu.⁵⁹

Podle čl. 1 bodu 1 Vídeňské úmluvy je *ozonovou vrstvou* Země míněna vrstva atmosférického ozonu nad planetární mezní vrstvou.

⁵⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 781-782.

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2985-2989.

Objektivní stránkou je jednání pachatele, který v rozporu s jiným právním předpisem v nikoli malém rozsahu vyrobí, doveze, vyveze, uvede na trh látku poškozující ozonovou vrstvu, nebo s ní jinak nakládá.⁶⁰

Látka poškozující ozonovou vrstvu je jakákoliv chemická nebo jiná látka přirozeného či umělého původu, která má schopnost negativně ovlivnit chemické a fyzikální vlastnosti ozonové vrstvy.⁶¹

Jiným právním předpisem vnitrostátním je myšlen zejména zákon č. 73/2012 Sb., o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu a o fluorovaných skleníkových plynech. Na evropské úrovni je jiným právním předpisem nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) 517/2014 a 1005/2009.⁶²

Subjektem může být kdokoli a u **subjektivní stránky** byl dříve požadován úmysl, ale novelou č. 165/2015 Sb. s účinností od 1. 9. 2015 byla trestnost rozšířena i na jednání z hrubé nedbalosti.

Pokud pachatel trestný čin spáchal opětovně, nebo v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo spáchal-li takový čin ve značném rozsahu, bude potrestán podle kvalifikované skutkové podstaty.

4.1.7. Neoprávněné nakládání s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

Postihem trestného činu neoprávněného nakládání s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami Česká republika plní své závazky z mezinárodních smluv, primárně z Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin CITES (publikována pod č. 572/1992 Sb.) a závazky spojené s členstvím v Evropské unii. Za zmínění stojí nařízení Rady Evropských společenství ze dne 9. 12. 1996 č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi, ve znění nařízení Komise Evropských společenství ze dne 18. 8. 2003 č. 1497/2003.⁶³

⁶⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 782.

⁶¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2985-2989.

⁶² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 782.

⁶³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2990-3000.

Objektem je zájem na ochraně biologické rozmanitosti druhů, zejména těch, které jsou podle přírodovědeckých kritérií na pokraji vyhubení či vyhynutí, nebo které jsou ve volné přírodě vzácné, ohrožené poptávkou ze strany obchodníků, sběratelů, chovatelů, nebo které jsou ohrožené v areálu svého rozšíření.

Objektivní stránku naplňují dvě základní skutkové podstaty. První spočívá v úmyslném jednání v rozporu s jiným právním předpisem, usmrcením, zničením, poškozením, odejmutím z přírody, zpracováním, dovezením, vyvezením, provezením, přechováváním, nabízením, zprostředkováním, opatřením sobě nebo jinému jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exempláře chráněného druhu a spácháním tohoto činu na více než 25 kusech živočichů, rostlin nebo exemplářů.

Druhá objektivní stránka je naplněna úmyslným jednáním, kterého se pachatel dopustí v rozporu s jiným právním předpisem, usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracuje, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím, přičemž postačí pouze jediný kus jako předmět trestného činu.⁶⁴

Trestněprávní ochrana podle tohoto ustanovení se poskytuje jedincům druhu živočichů nebo rostlin, kterým je poskytnuta zvláštní ochrana podle vnitrostátních právních předpisů. Obzvláště důležitým je zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, kde v § 48 je vymezen pojem *zvláště chráněných rostlin a živočichů*. Jde o druhy, které jsou ohrožené nebo vzácné, vědecky či kulturně velmi významné a lze je vyhlásit za zvlášť chráněné. Tyto druhy jsou rozděleny podle stupně ohrožení na ohrožené, silně ohrožené a kriticky ohrožené.

Exemplářem chráněného druhu je živočich nebo rostlina, které jsou zvláště chráněny jinou než vnitrostátní právní úpravou, která je pro Českou republiku závazná. Zejména se vychází z výše zmíněné Úmluvy CITES, na kterou navazují předpisy práva Evropské unie. Exemplářem je i neživý živočich nebo rostlina chráněného druhu. Za neživý exemplář se považuje jakákoliv část těla nebo výrobek z něj, které jsou obecně dostupnými prostředky rozpoznatelné, nebo

⁶⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 783-784.

u nichž je z dokumentace, balení nebo označení zřejmé, že obsahují část těla z takového živočicha nebo rostliny, kromě částí těl exemplářů druhů, které nejsou uvedeny v přílohách Úmluvy CITES. Chráněnými druhy jsou ty, které:

- jsou přímo ohroženy vyhubením nebo vyhynutím,
- je nutno chránit usměrňováním dovozu a vývozu, aby nedošlo k jejich ohrožení vyhubením nebo vyhynutím, nebo za účelem ochrany jiných ohrožených druhů,
- jsou chráněny na návrh státu, který je členem Úmluvy CITES.⁶⁵

Objektivní stránka nedbalostního neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami je naplněna tím, že pachatel z nedbalosti poruší jiný právní předpis tak, že usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, opakovaně doveze, vyveze nebo proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, nebo sobě či jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu nebo exemplář chráněného druhu ve větším rozsahu než 25 kusů nebo jedince kriticky ohroženého druhu nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhynutím nebo vyhubením.⁶⁶

V zákoně č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy, jsou obsaženy skutkové podstaty přestupků.

U základní skutkové podstaty může být **subjektem** kterákoliv osoba a subjektem kvalifikované skutkové podstaty obsažené v následujících odstavcích může být ten, kdo spáchá trestný čin jako člen organizované skupiny nebo ve spojení s organizovanou skupinou, která působí ve více státech, v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo prospěch velkého rozsahu, způsobí-li takovým činem dlouhodobé nebo nevratné poškození populace volně žijícího živočicha nebo planě rostoucí rostliny nebo místní populace nebo biotopu zvláště chráněného druhu a kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny. **Subjektivní stránka** zahrnuje úmysl, ale i hrubou nedbalost.

⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2990-3000.

⁶⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 784.

Nejvyšší soud⁶⁷ stanoví určitá přísnější pravidla, kdy ve svém rozhodnutí určil, že se právního omylu nemůže dovolat ani osoba, která má postavení turisty a obdrží darem vypreparovaný exemplář ohroženého druhu živočicha.

4.1.8. Poškození chráněných částí přírody

Poškození chráněných částí přírody § 298a trestního zákoníku bylo novelou zákonem č. 330/2011 Sb. zcela přeformulováno. Tímto ustanovením se postihují zvláštní případy poškozujícího jednání, které směřuje vůči některým zvláště chráněným částem přírody. Zavedením tohoto trestného činu bylo vyhověno závazkům plynoucím zejména ze směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 19. 11. 2008 č. 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí.⁶⁸

Objektem je zájem společnosti na speciální zvýšené ochraně vybraných částí přírody a krajiny z hlediska ochrany biologické rozmanitosti. Jde o privilegovanou skutkovou podstatu ve vztahu k ohrožení či poškození životního prostředí.⁶⁹

Trestný čin poškození chráněných částí přírody podle § 301 je také ve vztahu speciality k trestným činům poškození cizí věci podle § 228 a zneužívání vlastnictví podle § 229, jednočinný souběh s těmito trestnými činy je tedy vyloučen.⁷⁰

Objektivní stránku pachatel naplní jednáním, spočívajícím v porušení jiného právního předpisu a to tak, že poškodí nebo zničí objekty územní ochrany přírody, které jsou taxativně vymezeny. Následkem musí být zánik nebo značné oslabení důvodu pro ochranu těchto částí.⁷¹

Za jiný právní předpis se v tomto případě považuje zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. *Objekty územní ochrany* jsou zde vymezeny jako objekty obecné územní ochrany přírody a krajiny podle vnitrostátního práva a zvláštní územní ochrany přírody a krajiny podle vnitrostátního práva a podle

⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 7 Tdo 1166/2015.

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 3004-3008.

⁶⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 785.

⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 3004-3008.

⁷¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 785.

evropského unijního práva. Objekty obecné územní ochrany jsou konkrétní památné stromy, významné krajinné prvky či jeskyně, zvláštní územní ochrany dle vnitrostátního práva jsou konkrétní přírodní lokality zvláště chráněného území a dle unijního práva konkrétní ptačí oblasti nebo evropsky významné lokality. Evropské unijní právo se do vnitrostátního transponovalo ze směrnice č. 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a č. 2009/147/ES, o ochraně volně žijících ptáků.⁷²

Památným stromem je mimořádně významný strom, skupina nebo stromořadí, které je za památný strom vyhlášeno rozhodnutím orgánu ochrany přírody. Tyto stromy je zakázáno poškozovat, ničit a rušit v přirozeném vývoji a k jejich ošetřování je potřeba souhlasu příslušného orgánu (§ 46 - § 56 ZOPK).

Podle § 3 odst. 1 písm. b ZOPK je *významným krajinným prvkem* ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny, která utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Významnými krajinnými prvky jsou lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy. Dále jsou jimi jiné části krajiny, které zaregistruje podle § 6 orgán ochrany přírody jako významný krajinný prvek, zejména mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy. Mohou jimi být i cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků.

Jeskyně jsou podzemní prostory vzniklé působením přírodních sil, včetně jejich výplní a přírodních jevů v nich (§ 10 odst. 1 ZOPK). Stejně ochrany jako jeskyně požívají i přírodní jevy na povrchu (např. krasové závrtky, škrapy, ponory a vývěry krasových vod), které s jeskyněmi souvisejí (§ 10 odst. 4 ZOPK).

Zvláště chráněným územím je území za takové prohlášené. Podle § 14 odst. 1 ZOPK je zvláště chráněným územím přírodovědecky či esteticky velmi významné nebo jedinečné. Podle kategorií je zákon dělí na národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky.

Evropsky významnou lokalitou je lokalita vyžadující zvláštní územní ochranu, která:

⁷² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 785-786.

1. byla zařazena do seznamu lokalit nacházejících se na území České republiky vybraných na základě kritérií stanovených právními předpisy Evropských společenství a vyžadujících územní ochranu, do doby jejího zařazení do seznamu lokalit významných pro Evropská společenství,
2. splňuje podmínky pro zařazení do národního seznamu, ale nebyla tam zařazena, a vyskytuje se na ní prioritní typ přírodního stanoviště nebo prioritní druh, a o jejímž zařazení do evropského seznamu se s Evropskou komisí jedná, do doby, kdy se o zařazení nebo nezařazení lokality dohodne Česká republika s Komisí nebo do rozhodnutí Rady Evropské unie,
3. byla zařazena do evropského seznamu.

Ptačí oblasti se rozumí území, které je nejvhodnější pro ochranu populací druhů ptáků, které se vyskytují na území České republiky, a jsou stanoveny právními předpisy Evropské unie. Tyto oblasti stanoví vláda nařízením (§ 45e odst. 1 ZOPK).⁷³

Subjektem může být kdokoliv a u **subjektivní stránky** postačí hrubá nedbalost nebo úmysl.

4.1.9. Týrání zvířat

Objekt trestného činu je zájem na ochraně zvířat, před jejich týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich bezdůvodným usmrcením.⁷⁴

Předmětem útoku je *živé zvíře*, které je definováno v zákoně č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, jako obratlovec kromě člověka, nikoli však plody (féty) nebo embrya. *Obratlovcem* je savec, pták, plaz, obojživelník a ryba. Zákon nerozlišuje, zda se jedná o volně žijící zvíře, nebo zvíře chované člověkem, ani zda je zvíře ve vlastnictví pachatele. V případě týrání zvířat odlišných může být jednání kvalifikováno pouze jako přestupek. Od 1. 1. 2014 dle § 494 občanského zákoníku živé zvíře není věcí.

Pachatel naplní **objektivní stránku** týráním zvířete zvláště surovým nebo trýznivým způsobem nebo surovým nebo trýznivým způsobem veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném.⁷⁵

⁷³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 3004-3008.

⁷⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 786.

⁷⁵ Tamtéž.

Týrání je vymezeno v § 4 zák. č. 246/1992 Sb. a za týrání se považuje například:

- nucení zvířete k výkonům neodpovídajícím jeho fyzickému stavu a biologickým možnostem a prokazatelně překračujícím jeho síly
 - podrobit zvíře výcviku nebo veřejnému vystoupení anebo obdobnému účelu, je-li toto pro zvíře spojeno s bolestí, utrpením, zraněním nebo jiným poškozením, jakož i vychovávat, cvičit nebo účelově používat zvíře k agresivnímu chování vůči člověku nebo jiným zvířatům,
 - omezovat výživu zvířete včetně jeho napájení,
 - chovat zvířata v nevhodných podmínkách nebo tak, aby si sama nebo vzájemně způsobovala utrpení,
 - zasahovat do průběhu porodu způsobem, který neodpovídá obtížnosti porodu, zvyšuje bolest anebo poškozuje zdraví matky i mláďete,
 - usmrtit zvíře způsobem působícím nepřiměřenou bolest nebo utrpení, atd.
- Důvody usmrcení zvířete jsou taxativně vyjmenovány.

Týráním zvířete je i bezdůvodné vyvolávání nepřiměřeného působení stresových vlivů biologické, fyzikální nebo chemické povahy.⁷⁶

Za *zvlášť surový nebo trýznivý způsob týrání* se považuje týrání podle § 4 odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., které výrazně vybočuje z běžných případů a je jím způsobena větší bolest, utrpení nebo příkoří týraného zvířete. Tímto jednáním nemusí dojít k utýrání zvířete podle § 3 písm. s) zákona č. 246/1992 Sb., které skončí jeho usmrcením, ani o způsobení trvalých následků, neboť se jedná o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 302 odst. 2 písm. b) TrZ. Zvlášť surový nebo trýznivý způsob týrání může být při vysoké intenzitě týrání, jeho delší době, opakovaném jednání charakterizovaném jako týrání, použitím více odlišných způsobů týrání uvedených v § 4 odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., týráním většího počtu zvířat apod. Zvláštní surovost vystihuje povahu a závažnost jednání pachatele, kdežto zvláštní trýznivost charakterizuje intenzitu, jakou vnímá týrání zvíře.⁷⁷

⁷⁶ Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. 10. 1995, sp. zn. 6 To 133/94.

⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 3009-3014.

Utýrání zvířete definoval Krajský soud v Brně⁷⁸ jako „každé usmrcení zvířete způsobem, které mu působí nepřiměřenou bolest, popř. - jemuž předchází vystavení bolestem či šokujícím prožitkům, a to i trvajícím po kratší dobu, pokud toto vystavení bylo mimořádně intenzivní. Je jím např. usmrcení psa jeho shozením z velké výšky na zem.“

Za týrání zvířete veřejně, lze považovat jednání učiněné před nejméně třemi současně přítomnými osobami.

Místo veřejnosti přístupné lze definovat jako místo, kam má přístup širší okruh osob individuálně neurčených, a kde se více osob obvykle zdržuje. Nezáleží na tom, zda se jedná o veřejnost určitého druhu nebo o místo přístupné jen v určitou dobu a veřejnost nemusí být činu přítomna.⁷⁹

Za místo veřejnosti přístupné lze považovat v některých případech soukromý prostor nebo pozemek, pokud mohla veřejnost vnímat svými smysly, projevy týrání z jiného veřejnosti přístupného místa.

Přísnější postih se ukládá za speciální recidivu (v posledních 3 letech), způsobí-li zvířeti trvalé následky nebo smrt nebo spáchá-li čin na větším počtu zvířat. Větším počtem zvířat se dle soudní praxe rozumí nejméně 7 kusů zvířat.

Subjektem trestného činu týrání zvířete může být kdokoliv. Úmysl jako **subjektivní stránka** je vyžadován. Jednočinný souběh s trestným činem poškození cizí věci § 228 je možný, ale s výtržnictvím § 358 je vyloučen.

Příkladem jednočinného souběhu s trestným činem poškození cizí věci je velmi často jednání, kterým pachatel zvíře otráví a to na následky otravy zemře. Tímto případem se například zabýval Krajský soud v Praze.⁸⁰ „Pachatel úmyslně otrávil psa plemene německého ovčáka tak, že na oplocený pozemek, kde se pes pohyboval, vhodil uzenu obsahující léčivo s letální dávkou kofeinu, takže pes v křečích zemřel na následky otravy kofeinem a poškozené vznikla škoda ve výši 17 960 Kč.“

V posledních letech soudci v České republice ukládají přísnější tresty za trestné činy týrání zvířat podle § 302 TrZ, přičemž je častěji ukládán i nepodmíněný trest odnětí svobody.

⁷⁸ Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 18. 1. 1999, sp. zn. 4 To 597/98.

⁷⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 787.

⁸⁰ Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 9 To 599/2015.

4.1.10. Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti

Trestný čin zanedbání péče o zvíře z nedbalosti § 303 byl zařazen do trestního zákoníku v reakci na případy nedbalého a škodlivého zacházení se zvířaty, které byly dříve postihovány jen jako přestupky podle zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ačkoliv jejich důsledkem byla újma na zdravotním stavu zvířat nebo i jejich usmrcení.⁸¹

Objektem je zájem na ochraně zdraví a života jedinců zvířat a zajištění jejich odpovídající péče.

Objektivní stránku zahrnuje jednání spočívající v zanedbání potřebné péče o zvíře vlastní, nebo o něhož má povinnost se daná osoba z jiného důvodu starat a způsobí mu tím trvalé následky na zdraví nebo i smrt.⁸²

Za *zanedbání potřebné péče* lze považovat opomenutí nakládání se zvířetem, které je nutné se zřetelem na druh, věk a zdravotní stav zvířete, na jeho biologické potřeby, umístění, roční dobu a další životní podmínky k tomu, aby nebylo vystaveno strádání, utrpení nebo negativnímu působení vnějších vlivů, jiných zvířat či lidí. Zanedbáním potřebné péče je také nevhodné zacházení, špatné umístění, nedostatečné nebo nevhodné krmení, napájení, ošetřování aj. V těchto případech nejčastěji dochází k neposkytování krmiva a vody, ponechání zvířete v negativních podmínkách (např. vysoké teploty, velké mrazy, atd.), umístění velkého počtu zvířat ve stísněných prostorech, zanedbání hygienických podmínek atd.⁸³ Lze sem zahrnout i nesprávné podmínky při transportu zvířat.

Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby spočívá v tom, že pachatel způsobí smrt nebo trvalé následky na zdraví většímu počtu zvířat.

Subjektem může být v tomto případě pouze vlastník zvířete nebo osoba, která má povinnost o zvíře pečovat. Pachatelem tohoto trestného činu nemůže být právnická osoba. **Subjektivní stránka** obsahující formu zavinění je naplněna jednáním ve formě hrubé nedbalosti.

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 3015-3017.

⁸² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 788.

⁸³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 3015-3017.

4.1.11. Pytláctví

Objektem je zájem na ochraně přírody, práva myslivosti, rybářského práva a cizího majetku (vlastnictví k rybám a zvěři).

Objektivní stránka je naplněna neoprávněným lovením zvěře nebo ryb v hodnotě nikoli nepatrné, ukrytím nebo přechováváním zvěře nebo ryb, které byly neoprávněně uloveny v hodnotě nikoli nepatrné.⁸⁴

Podle § 138 odst. 2 je *hodnotou nikoli nepatrnou* částka ve výši nejméně 5.000 Kč. Po novele zákonem č. 330/2011 Sb. postačí, že pachatel zvěř nebo ryby loví, není podstatné, zda v hodnotě nikoli nepatrné zvěř nebo ryby skutečně uloví. Již v dřívější judikatuře Nejvyššího soudu⁸⁵ bychom našli názor, že je nerozhodné, zda se pachatel dostal do kontaktu se zvěří, či zda se tam v kritickou dobu nějaká zvěř vůbec nacházela.

Zvěř je definována v § 2 písm. b) zák. č. 449/2001 Sb. jako obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů uvedených v § 2 písm. c), d). Za zvěř se pokládá zvěř užitková i zvěř škodná, a to v obou případech srstnatá i pernatá. Právu myslivosti podléhá jen zvěř žijící ve volné přírodě na honebních pozemcích.

Nejen zvěř je v zákoně č. 449/2001 Sb., o myslivosti, definována. *Myslivostí* je soubor činností prováděných v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako součásti ekosystému a spolková činnost směřující k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků jako součásti českého národního kulturního dědictví. *Právem myslivosti* je souhrn práv a povinností zvěř chránit, cílevědomě chovat, lovit, přivlastňovat si ulovenou nebo nalezenou uhynulou zvěř, její vývojová stadia a shozy paroží, jakož i užívat k tomu v nezbytné míře honebních pozemků. *Nehonebními pozemky* jsou pozemky uvnitř hranice současně zastavěného území obce jako náměstí, návsi, tržiště, ulice, nádvoří, cesty, hřiště a parky, pokud nejde o zemědělské nebo lesní pozemky mimo toto území, dále pozemky zastavěné, sady, zahrady a školky řádně ohrazené, oplocené pozemky sloužící k farmovému chovu zvěře, obvod dráhy, dálnice, silnice, letiště se zpevněnými plochami, hřbitovy a dále pozemky, které byly za nehonební prohlášeny rozhodnutím orgánu

⁸⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 789.

⁸⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 1997, sp. zn. 2 Tzn 19/97.

státní správy myslivosti. *Honebními pozemky* jsou všechny zbývající pozemky. *Honitba* je soubor souvislých honebních pozemků jednoho nebo více vlastníků vymezený v rozhodnutí orgánu státní správy myslivosti, v němž lze provádět právo myslivosti.

Definice týkající se rybářského práva nalezneme v zákoně č. 99/2004 Sb., o rybářství. *Výkonem rybářského práva* je činnost v rybářském revíru povolená právnické nebo fyzické osobě příslušným orgánem státní správy rybářství, spočívající v plánovitém chovu, ochraně, lovu a přisvojování si ryb, popřípadě vodních organismů, jakož i v užívání pobřežních pozemků v nezbytném rozsahu. *Lovem* je činnost směřující k ulovení ryby nebo vodního organismu v rybníkářství anebo ulovení a přisvojení si ryby nebo vodního organismu při výkonu rybářského práva. Podle zákona o rybářství se *rybami* rozumí ryby všeho druhu; vodním organismem se rozumí vodní živočich nebo vodní rostlina, která je zdrojem potravy ryb nebo přirozenou součástí vodního prostředí jako např. raci, perlorodky říční, velevrubky a žáby. Předmětem útoku jsou pouze ryby.

Kdo loví zvěř, musí mít u sebe lovecký lístek, povolenku k lovu a potvrzení o povinném pojištění; při lovu se zbraní též zbrojní průkaz a průkaz zbraně a při lovu s loveckým dravcem jeho evidenční kartu (§ 46 zák. č. 449/2001 Sb.).

Při lovu v rybářském revíru je osoba provádějící lov povinna mít u sebe rybářský lístek a povolenku k lovu (§ 13 zák. č. 99/2004 Sb.).

Osoba, která nemá zvláštní povolení k lovu zvěře nebo ryb nebo povolením disponuje, ale jedná nad jeho rámec, se dopouští neoprávněného jednání. *Lovem* je činnost, která vede ke skolení nebo chycení zvěře či ryb, a to i v případě, že pachatel chycenou zvěř pustí. Za lov je také považováno jednání směřující k vyhledání zvěře nebo ryb za účelem jejich odchyty, odstřelu nebo usmrcení.⁸⁶

Kvalifikované jednání je spácháno pachatelem jako členem organizované skupiny, získáním sobě nebo jinému větší prospěch, jednání spáchané osobou, která má zvlášť uloženou povinnost chránit životní prostředí, spáchání zvlášť

⁸⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 790.

zavrženíhodným způsobem, hromadně účinným způsobem nebo v době hájení nebo za recidivu.

Do tohoto trestného činu lze zahrnout jednání, kterým pachatel ukryje, na sebe nebo jiného převede zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné. Za *ukrytí* se považuje odstranění z dosahu možného odhalení a za *přechovávání* se považuje jakýkoliv způsob držení, přičemž postačí, že je má pachatel ve své moci. *Převedení* je převod neboli prodej, darování, výměna atd.⁸⁷

Subjektem může být kdokoliv. U **subjektivní stránky** je vyžadován úmysl. Jednočinný souběh je možný s trestným činem proti majetku, s trestným činem týrání zvířat § 302 nebo s trestným činem nedovolené ozbrojování. Vyloučen je u pytláctví a podílíctví § 214 TrZ, neboť se jedná o zvláštní případ podílíctví.

4.1.12. Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivými a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat

Tento trestný čin byl zaveden až v trestním zákoníku z roku 2009, předchozí právní úprava neoprávněnou výrobu, držení a jiné nakládání s léčivými a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat neobsahovala.

Objektem je ochrana zdraví zvířat, ochrana životního prostředí a zejména ochrana člověka před nepříznivými vlivy léčiv a v případě veterinárního zákona před nepříznivými vlivy pocházejícími od zvířat nebo potravin živočišného původu.

Objektivní stránka se skládá ze dvou základních skutkových podstat. První spáchá svým jednáním pachatel, který neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak opatří nebo přechovává látku s thyreostatickými, gestagenními, androgenními, estrogenními nebo jinými hormonálními účinky, beta-agonisty nebo jinou látku určenou ke stimulaci užitečnosti hospodářských zvířat nebo přípravek obsahující takovou látku.⁸⁸

Tyto látky můžeme rozčlenit do 3 skupin:

1. látky s hormonálními účinky,

⁸⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 790.

⁸⁸ Tamtéž, str. 791-792.

2. jiné látky určené ke stimulaci užítkovosti hospodářských zvířat,
3. přípravky obsahující látky uvedené pod písmenem a) nebo b).

Zda se jedná o výše uvedenou látku, určuje odborné vyjádření případně znalecké posouzení.

Výroba je proces, kterým se získá z výchozích surovin takováto látka nebo přípravek. *Dovoz, vývoz, průvoz* je přesun předmětných látek nebo přípravků z České republiky do ciziny nebo naopak nebo z ciziny přes Českou republiku do dalšího státu. Pachatel *nabízí* látku nebo přípravek, pokud jakýmkoli způsobem dává najevo, že je jiné osobě poskytne. *Zprostředkováním* je jednání, jímž pachatel jedná jako mezičlánek mezi osobou, které látku nebo přípravek nabízí, a tím, kdo si ji chce opatřit. *Obstaráním* za peníze se rozumí prodej a jiný způsob opatření tkví v poskytnutí látky nebo přípravku do dispozice jiné osoby jinak než prodejem či zprostředkováním (např. darem, směnou atd.). Pachatel tyto látky nebo přípravky *přechovává*, pokud je má u sebe, ve své moci, a to neoprávněně.⁸⁹

Druhou skutkovou podstatu naplní pachatel jednáním, kterým v rozporu s jiným právním předpisem používá léčiva za účelem zvýšení užítkovosti hospodářských zvířat nebo je za tím účelem vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak opatří nebo přechovává.

Jiným právním předpisem se u tohoto činu rozumí zejména zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech, a zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči. Vyhláška č. 291/2003 Sb., o zákazu podávání některých látek zvířatům, jejichž produkty jsou určeny k výživě lidí, a o sledování přítomnosti nepovolených látek, reziduí a látek kontaminujících, pro něž by živočišné produkty mohly být škodlivé pro zdraví lidí, u zvířat a v jejich produktech.⁹⁰

Za *léčivo* se obecně považuje jakýkoliv léčivý přípravek nebo léčivá látka podle § 2 zákona č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů. V uvedeném případě se jedná pouze o léčiva, která slouží ke zvýšení užítkovosti hospodářských zvířat.⁹¹

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 3024-3030.

⁹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 791-792.

⁹¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 3024-3030.

Hospodářské zvíře je definováno v zákoně č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, jako zvíře chované pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže nebo kožešin, popřípadě pro další hospodářské nebo podnikatelské účely, zejména skot, prasata, ovce, kozy, koně, osli a jejich kříženci, drůbež, králíci, kožešinová zvířata, zvěř a jiná zvířata ve farmovém chovu a ryby, včetně zvířat produkovaných jako výsledek genetických modifikací nebo nových genetických kombinací.

Okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby je v tomto případě situace, kdy pachatel spáchá tento trestný čin jako člen organizované skupiny, opětovně, v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo ve značném rozsahu. Použití ještě vyšší trestní sazby je aplikováno v případě jednání, kterého se dopustil jako člen organizované skupiny, která působí ve více státech, v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu nebo ve velkém rozsahu.

Subjektem může být kdokoliv, ale pachatelem trestného činu podle § 305 odst. 2 nemůže být právnická osoba. **Subjektivní stránka** vyžaduje zavinění úmyslné.

4.1.13. Šíření nakažlivé nemoci zvířat

Šíření nakažlivé nemoci zvířat § 306 v základu odpovídá předchozí právní úpravě trestného činu šíření nakažlivé choroby podle předchozího trestního zákoníku, akorát pojem „choroba“ byl zaměněn pojmem „nemoc“ a byl upřesněn okruh zvířat, jichž se šíření takové nakažlivé nemoci dotýká.⁹²

Objektem je zájem na ochraně života a zdraví lidí před nakažlivými nemocemi pocházejícími od zvířat.

Ten, kdo způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci zvířat v zájmových chovech, hospodářských nebo volně žijících, naplní **objektivní stránku**.⁹³

Podle § 3 písm. e) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, je *zvířetem v zájmovém chovu* to, u něhož není hospodářský efekt hlavním účelem

⁹² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 3031-3033.

⁹³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 792-794.

chovu, ale je chované zájmově či slouží jako společník člověka a je chované v prostorách k tomu určených nebo v domácnosti.

Volně žijícím zvířetem je zvíře, které se řadí k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i chová-li se v zajetí podle § 3 písm. b) zák. č. 246/1992 Sb., ale i volně žijící živočich dle zákona 114/1992 Sb., 100/2004 Sb., 162/2003 Sb.

Zavlečení je vyvolání nebezpečí vzniku hromadné infekce nebo masivního napadení škůdcem v prostoru, kde se předtím nikdy nenacházel. *Rozšíření* je vznik nakažlivé nemoci nebo škůdce v místě, kde se předtím již nacházel, ale ne v rozsahu epidemie.

Tento trestný čin je odlišný zejména v tom, že se jedná o ohrožovací trestný čin. Nezáleží na tom, zda k zavlečení nebo rozšíření skutečně dojde, ale stačí, že zde hrozí bezprostřední nebezpečí. Pokud k zavlečení nebo rozšíření skutečně dojde, nastane jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby.

Nakažlivé nemoci stanovuje vláda nařízením. Takovým nařízením je nařízení vlády č. 453/2009 Sb. (příloha 2 a 3), kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin. V praxi soudů se často tento trestný čin objevuje v souvislosti se zavlečením vztekliny ze zahraničí do České republiky.

Subjektem je kterákoliv fyzická osoba, nikoliv právnická. **Subjektivní stránkou** je zavinění ve formě úmyslu i nedbalosti.⁹⁴

V případě, že by úmyslný čin vykazoval znaky obecného ohrožení § 272 nebo sabotáže § 314, bude pachatel odpovídat za tyto trestné činy, a proto je jednočinný souběh s těmito trestnými činy vyloučen. Naplnil-li pachatel § 306 a zároveň úmyslně způsobil škodu na cizím majetku, jednalo by se o jednočinný souběh s trestným činem poškození cizí věci § 228.⁹⁵

⁹⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3, str. 792-794.

⁹⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 3031-3033.

4.1.14. Šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin

Šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin § 307 slouží k ochraně před rozšířením nakažlivých nemocí a škůdců a tedy i k ochraně zdraví a života lidí. Stejně jako předchozí § 306, toto ustanovení odpovídá předchozí právní úpravě s náhradou slova „choroba“ za slovo „nemoc“.

Objektem je zájem na ochraně života a zdraví lidí před nakažlivými nemocemi pocházejícími od rostlin a škůdců rostlin.

Objektivní stránku naplní ten, kdo způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci nebo škůdce užitkových rostlin. Podle judikatury se vyžaduje, aby nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci nebo škůdce užitkových rostlin skutečně bezprostředně hrozilo. Pokud by jednání pachatele nenaplnilo tuto podmínku, mohlo by se jednat pouze o přestupek.

Podle § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, se *užitkovými rostlinami* rozumí ty, které se pěstují za účelem hospodářského využití k dalšímu zpracování a výrobě. Jedná se zejména o plody v botanickém smyslu, zeleninu, hlízy, cibule, řezané květiny atd.

Nakažlivé nemoci stanovuje vláda nařízením. Takovým nařízením je nařízení vlády č. 453/2009 Sb. (příloha 2 a 3), kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin. Vyhláška č. 215/2008 Sb., o opatřeních proti zavlékání a rozšiřování škodlivých organismů rostlin a rostlinných produktů.

Stejně jako u předchozího trestného činu se jedná o trestný čin ohrožovací, který je dokonán tím, že v důsledku jednání pachatele bylo způsobeno nebo se zvýšilo nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci nebo škůdce užitkových rostlin.⁹⁶

Subjektem může být kterákoliv fyzická osoba, **subjektivní stránku** naplňuje úmysl i nedbalost (nedbalost se vyžaduje hrubá).

⁹⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 3034-3036.

Stejně jako u předchozího trestného činu, neboť spolu úzce souvisí, je vyloučen jednočinný souběh s trestnými činy obecné ohrožení § 272 nebo sabotáž § 314. S trestným činem poškození cizí věci § 228 je jednočinný souběh možný.

5. Mezinárodní trestněprávní úprava ochrany životního prostředí

Význam mezinárodní ochrany životního prostředí stále roste. Hlavní příčinou jsou vznikající globální problémy, které ovlivňují životní prostředí na celé Zemi. Mezi globální problémy můžeme zařadit zejména změny klimatu, globální oteplování, zvyšování hladin oceánů, ztrátu biologické rozmanitosti, ztenčování ozonové vrstvy a mnoho dalších. Další problémy životního prostředí jsou i na regionální úrovni a můžeme mezi ně zařadit například deforestaci, desertifikaci a devegetaci.⁹⁷

Mezinárodní trestněprávní ochrana není do dnešního dne účinně realizována. Na globální úrovni nenalezneme žádnou úmluvu, která by postihovala protiprávní jednání v oblasti ochrany životního prostředí, výjimečně úmluvy vyžadují zavedení trestních sankcí za porušování norem fyzickými a právníckými osobami na příslušném úseku. Příkladem v oblasti ochrany biodiverzity je CITES nebo Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti. Na regionální úrovni je prvním pokusem o univerzální úpravu Úmluva Rady Evropy o trestněprávní ochraně životního prostředí.⁹⁸

5.1. Úmluva o trestněprávní ochraně životního prostředí

Návrh konvence na ochranu životního prostředí, jak ji nazývá Stejskal⁹⁹, byl ve Štrasburku prezentován v květnu roku 1995 na zasedání Evropského výboru pro problémy trestního práva při Radě Evropy. Dne 4. listopadu 1998 byla Radou Evropy přijata tato **Úmluva o trestněprávní ochraně životního prostředí**¹⁰⁰ a k tomuto dni ji podepsalo prvních sedm států (Dánsko, Finsko, Francie, Island, Německo, Řecko a Švédsko).

Do dnešního dne nenabyla účinnosti, neboť podmínkou platnosti je skutečnost, že ji ratifikují tři smluvní státy. Do této chvíle Úmluvu podepsalo 14 států – Rakousko, Belgie, Dánsko, Estonsko, které ji jako jediné ratifikovalo, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Island, Itálie, Lucembursko, Švédsko a jako

⁹⁷ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-747-2, str. 92.

⁹⁸ STEJSKAL, Vojtěch. *Prosazování právní odpovědnosti v ochraně biodiverzity*. Monografie. IFEC Praha 2006. ISBN 8090340954-9788090340954, str. 84-85.

⁹⁹ STEJSKAL, Vojtěch, DAMOHORSKÝ, Milan, ed. *Trestněprávní problematika ochrany životního prostředí: (závěry a shrnutí projektu GA ČR - 407/00/1705)*. Praha: Vodnář, 2002. ISBN 80-85889-42-0., str. 88.

¹⁰⁰ Z anglického Convention on the Protection of Environment through Criminal Law

poslední v roce 2006 Ukrajina. Německo, Francie a Velká Británie odmítly tuto úmluvu ratifikovat. Česká republika není doposud signatářem Úmluvy.¹⁰¹ Jde o zásadní mezinárodní dokument zabývající se deliktmi odpovědností fyzických osob v oblasti životního prostředí.¹⁰²

Úmluva požaduje postih každého jednání směřujícího proti taxativně vymezeným složkám životního prostředí, které je více společensky nebezpečné. Ponechává na smluvních stranách, jakou mírou budou stíhány tyto činy. Konstatuje jako vhodné trest odnětí svobody, peněžité trest, propadnutí věci a také ochranná opatření ve formě uložení povinnosti nápravy do původního stavu.¹⁰³

Úmluva Rady Evropy typově rozlišuje z hlediska objektu mezi ochranou jednotlivých složek životního prostředí před účinky specifických zdrojů ohrožování a poškozování a mezi ochranou organismů a ekosystémů. Pokud z činů nevzešly škodlivé následky, ponechává (v některých případech) na smluvních stranách, zda tato jednání postihnou jako delikty trestní nebo správní.¹⁰⁴

Smluvní strany se podpisem zavazují ve svém vnitrostátním právním řádu přijmout přiměřená opatření pro stanovení úmyslných i nedbalostních trestných činů:

- a) uvolnění nebo vypuštění určitého množství látek nebo radiace do ovzduší, půdy nebo vody, které jsou schopny vážně ohrozit život nebo zdraví nebo poškodit zdraví či vyvolat smrt lidí,
- b) emise látek nebo radiace do ovzduší, půdy nebo vody, schopné zapříčinit trvalé zhoršení nebo hmotnou škodu chráněných památek, smrt či vážné zranění lidí, živočichů či ohrožení rostlin a živočichů,
- c) nezákonné disponování, zacházení, uskladňování, přeprava, vývoz či dovoz nebezpečných odpadů, které mají schopnost zapříčinit hmotnou

¹⁰¹ Chart of signatures and ratifications of Treaty 172 [online], [cit. 05. 03. 2019]. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/172/signatures>.

¹⁰² STEJSKAL, Vojtěch, DAMOHORSKÝ, Milan, ed. *Trestněprávní problematika ochrany životního prostředí: (závěry a shrnutí projektu GA ČR - 407/00/1705)*. Praha: Vodňák, 2002. ISBN 80-85889-42-0, str. 88.

¹⁰³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-747-2, str. 74.

¹⁰⁴ STEJSKAL, Vojtěch. *Vývojové tendence právní úpravy ochrany přírody*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. ISBN 978-80-87146-65-, str. 120.

škodu na majetku, poškodit zdraví nebo způsobit smrt lidí, zhoršit kvalitu vzduchu, vod, půdy, ohrozit rostliny a živočichy,

- d) nezákonná výroba, dovoz, vývoz, skladování, užívání nukleárních nebo radioaktivních materiálů.

Smluvní strany mají možnost v některých případech vymezit postih jen úmyslných činů nebo jen hrubě nedbalostních. Mezi další závazky státu plynoucí z podpisu je přijetí opatření postihující formy účastenství na trestném činu.

Na vůli stran je ponecháno, zda některé protiprávní činy, které ohrožují či poškozují životní prostředí, pokud z nich nevznikly škodlivé následky, budou stíhány jako trestné činy nebo správní delikty.

Postih a odsouzení se řídí i v tomto případě zásadou teritoriality. Úmluva se detailněji nezabývá mezinárodní spoluprací ani spoluprací orgánů činných v trestním řízení. Tyto otázky jsou ponechány na obecných nástrojích vytvářejících společný evropský právní prostor v trestněprávních věcech.¹⁰⁵

¹⁰⁵ STEJSKAL, Vojtěch, DAMOHORSKÝ, Milan, ed. *Trestněprávní problematika ochrany životního prostředí: (závěry a shrnutí projektu GA ČR - 407/00/1705)*. Praha: Vodnář, 2002. ISBN 80-85889-42-0, str. 88-89.

6. Komunitární trestněprávní úprava ochrany životního prostředí

Komunitární právo životního prostředí upravuje velmi mnoho právních norem v oblasti životního prostředí, a proto je nejvýznamnějším faktorem ovlivňujícím vnitrostátní právní řády členských států, ale i kandidátských zemí.¹⁰⁶

V Tampere v říjnu 1999 vyzvala Evropská rada k hledání jednotnosti ohledně společných definic, znaků skutkových podstat a sankcí pro omezený počet zvláště významných oblastí zločinu, včetně trestných činů proti životnímu prostředí. V únoru 2000 předložilo Dánské království podnět k přijetí rámcového rozhodnutí o boji proti závažným trestným činům proti životnímu prostředí. Dne 28. září 2008 se Rada pro spravedlnost a vnitřní věci domluvila, že je potřeba vytvořit společná pravidla zabývající se trestnými činy proti životnímu prostředí.

Směrnice vychází z původního návrhu Komise z roku 2001 a představuje určitý kompromis mezi názory Evropské komise a odpůrců hlubší integrace částí trestního práva. Směrnice dopadá na případy, jejichž následkem je závažná újma, smrt nebo vážné zranění osoby a její dopad je limitován na oblasti, ve kterých Evropská unie vykonává svou pravomoc.¹⁰⁷

Účelem prvního návrhu směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí bylo zařídit účinnější uplatňování právních předpisů Společenství při ochraně životního prostředí a to tak, že by byl zaveden minimální soubor trestných činů. Argumenty pro přijetí návrhu byly:

- a) rozdílnost sankčních systémů členských států,
- b) rozdílné uplatňování trestní odpovědnosti v případech závažné environmentální kriminality
- c) a neexistence společné úpravy trestního postihu těchto případů.

Jako právní základ byly čl. 174 a 175 Smlouvy ES a byla zachována možnost přijetí nebo zachování přísnější úpravy (čl. 176 SES). Návrh směrnice

¹⁰⁶ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2003. Beckovy právní učebnice. ISBN 80-7179-747-2, str. 140.

¹⁰⁷ Trestněprávní ochrana životního prostředí. *Euroskop* [online]. 22. 06. 2008 [cit. 07. 03. 2019]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/13/1256/clanek/trestnepravni-ochrana-zivotniho-prostredi/>. AKTUALIZACE: Trestněprávní ochrana životního prostředí. *Euroskop* [online]. 22. 12. 2008 [cit. 07. 03. 2019]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/13/9964/clanek/aktualizace-trestnepravni-ochrana-zivotniho-prostredi/>.

obsahoval minimální požadavky na okruh deliktů, sankce a postavení fyzických a právnických osob. Tento návrh Rada nepřijala.¹⁰⁸

Na úrovni EU již v letech 2003–2005 existovalo rámcové rozhodnutí Rady 2003/80/SVV o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva, ale bylo zrušeno rozhodnutím Evropského soudního dvora C-176/03 dne 13. září 2005.¹⁰⁹

6.1. Směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí

Směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí byla přijata Evropským parlamentem dne 21. května 2008 a stala se platnou dne 26. prosince 2008. Jde o první harmonizující právní předpis v oblasti trestněprávní ochrany životního prostředí, který byl přijat. Členské státy musely do dvou let směrnici transponovat do svých vnitrostátních právních řádů a jsou povinny sdělovat Komisi každé tři roky znění národní právní úpravy z této směrnice.

Směrnice¹¹⁰ uvádí ve svých důvodech, že společenství je znepokojeno nárůstem trestných činů proti životnímu prostředí i jejich účinky, které stále více přesahují hranice států, v nichž jsou trestné činy páčány, představují hrozbu pro životní prostředí, a proto vyžadují adekvátní reakci. Dosavadní právní úprava a sankce nejsou dostačující, a proto je nutné zavést více odrazující sankce za činnosti škodlivé pro životní prostředí. Společná pravidla napomohou vyšetřování a pomoci v rámci členského státu i mezi členskými státy. Směrnice stanovuje minimální pravidla, a tudíž mohou členské státy přijmout či ponechat si přísnější opatření a měly by poskytovat Komisi informace o provádění Směrnice.

Hned v čl. 2 Směrnice definuje pojem „protiprávní“, tím se chápe porušující:

- a. právní předpisy přijaté na základě Smlouvy o ES a uvedené v příloze A, nebo
- b. pokud jde o činnosti upravené Smlouvou o Euratomu, právní předpisy přijaté na základě Smlouvy o Euratomu a uvedené v příloze B, nebo

¹⁰⁸ STEJSKAL, Vojtěch. Nová komunitární trestněprávní ochrana životního prostředí na obzoru. *České právo životního prostředí: časopis České společnosti pro právo životního prostředí*. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, 2007. ISSN 1213-5542, str. 10.

¹⁰⁹ STEJSKAL, Vojtěch. *Vývojové tendence právní úpravy ochrany přírody*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. ISBN 978-80-87146-65-1, str. 120.

¹¹⁰ Směrnice 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí.

- c. právní předpis členského státu nebo rozhodnutí příslušného orgánu členského státu, které uvádějí v účinnost právní předpisy Společenství.

V čl. 3 jsou zakotveny trestné činy. Členské státy jsou povinny zabezpečit, aby zmíněná jednání představovala protiprávní trestné činy spáchané z úmyslu nebo z hrubé nedbalosti. Patří sem tato protiprávní jednání:

- a) vypouštění, emise nebo uvolňování množství materiálu nebo ionizujícího záření do ovzduší, půdy nebo vody, které způsobují nebo mohou způsobit smrt nebo těžkou újmu na zdraví osob, podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy či kvality vody nebo podstatnou škodu na živočiších či rostlinách;
- b) sběr, přeprava, zpracovávání nebo odstraňování odpadů, včetně provozního dohledu nad těmito postupy a následné péče o zařízení pro odstraňování a včetně úkonů, jež přebírají obchodníci nebo zprostředkovatelé (nakládání s odpady), které způsobují nebo mohou způsobit smrt nebo těžkou újmu na zdraví osob, podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy či kvality vody nebo podstatnou škodu na živočiších či rostlinách;
- c) přeprava odpadu, pokud tato činnost spadá do oblasti působnosti čl. 2 bodu 35 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 ze dne 14. června 2006 o přepravě odpadů a probíhá v množství jiném než zanedbatelném, ať již je provedena jednorázově nebo v několika zásilkách, které spolu zřejmě souvisejí;
- d) provozování zařízení, ve kterém je prováděna nebezpečná činnost, nebo v němž se skladují nebo používají nebezpečné látky či přípravky, a které mimo samotné zařízení způsobuje nebo může způsobit smrt nebo těžkou újmu na zdraví osob, podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy či kvality vody nebo podstatnou škodu na živočiších či rostlinách;
- e) výroba, zpracování, manipulace, použití, držení, skladování, přeprava, dovoz, vývoz nebo ukládání jaderných materiálů nebo jiných nebezpečných radioaktivních látek, které způsobují nebo mohou způsobit smrt nebo těžkou újmu na zdraví osob, podstatné zhoršení kvality ovzduší,

kvality půdy či kvality vody nebo podstatnou škodu na živočišných či rostlinách;

- f) usmrcování, ničení, držení nebo odchyt jedinců chráněných druhů volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin, kromě případů, kdy se toto jednání týká zanedbatelného množství jedinců těchto druhů a má zanedbatelný dopad na stav daných druhů z hlediska ochrany;
- g) obchodování s jedinci chráněných druhů volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin nebo s jejich částmi nebo odvozeninami, kromě případů, kdy se toto jednání týká zanedbatelného množství jedinců těchto druhů a má zanedbatelný dopad na stav daných druhů z hlediska ochrany;
- h) každé jednání, které způsobí významné poškození stanoviště v chráněné lokalitě; i) výroba, dovoz, vývoz, uvádění na trh nebo používání látek poškozujících ozonovou vrstvu.

Členské státy jsou povinny zabezpečit, aby návod a pomoc (čl. 4) k úmyslnému jednání uvedenému bylo možné trestat jako trestný čin a přijmout opatření nezbytná k zajištění toho, aby za trestné činy uvedené v člancích 3 a 4 bylo možné uložit účinné, přiměřené a odrazující trestní sankce. Směrnice zakotvuje i odpovědnost pro právnické osoby za trestné činy, kterých se v jejich prospěch dopustí jakákoli osoba, která v právnické osobě působí ve vedoucím postavení, jedná samostatně nebo jako člen orgánu této právnické osoby na základě oprávnění zastupovat tuto právnickou osobu, pravomoci činit rozhodnutí jménem této právnické osoby nebo pravomoci vykonávat kontrolu v rámci této právnické osoby. Právnické osoby jsou také odpovědné v případě, kdy nedostatek dohledu nebo kontroly ze strany osoby uvedené výše umožnil spáchání trestného činu uvedeného v člancích 3 a 4 ve prospěch právnické osoby osobou jí podřízenou. Není přitom vyloučeno trestní stíhání fyzické osoby, která byla pachatelem, návodcem nebo pomocníkem.¹¹¹

Do českého práva byla směrnice transponována téměř po roce zákonem č. 330/2011 Sb., účinném od 1. 12. 2011, který novelizoval trestní zákoník

¹¹¹ Směrnice 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí.

č. 40/2009 Sb. Směrnice je významným mezníkem, neboť jejím přijetím došlo k uznání nejzávažnějších útoků proti přírodě za trestné činy.¹¹²

¹¹² STEJSKAL, Vojtěch. *Vývojové tendence právní úpravy ochrany přírody*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. ISBN 978-80-87146-65-1, str. 120.

7. Zahraniční trestněprávní úprava ochrany životního prostředí

7.1. Německý trestní zákoník (§ 324-330d StGB)

Skutkové podstaty deliktů se orientují na složky životního prostředí (tedy vzduch, půda, voda aj.), které jsou pro svůj ekologický význam pro člověka předmětem právní ochrany (tzv. ekologicko-antropocentrický koncept). Trestné činy proti složkám životního prostředí jsou znečištění vody (§ 324), znečištění půdy (§ 324a), znečištění ovzduší (§ 325), způsobení hluku, otřesů a neionizujícího záření (§ 325a), jakož i narušení ochraňovaných území, ke kterým patří mimo jiné prostředí s léčivými zdroji a přírodní chráněná území (§ 329). Jako zdroje nebezpečí je trestněprávně sankcionováno: nedovolené nakládání s odpady (§ 326), nedovolené provozování jaderných technických a jiných nebezpečných zařízení (§ 327) nebo nedovolené nakládání s radioaktivními a jinými nebezpečnými látkami (§ 328).

Trestné činy směřující k poškození některé ze složek životního prostředí lze nazývat mediální regulace, zatímco trestné činy spočívající ve zdroji nebezpečí pro všechny složky životního prostředí se nazývají multimediální regulace.

Konkrétní ohrožení vyplývající pro osoby, zvířata a rostliny jsou v právní oblasti, zabývající se životním prostředím, zohledněna pouze tehdy, jsou-li vyvolána mediálním znečištěním, tedy znečištěním vzduchu, půdy nebo vody. Taková ohrožení jsou zahrnuta v kvalifikovaných skutkových podstatách.

Výjimkou v tomto konceptu práva, zabývajícího se životním prostředím, je trestný čin těžké ohrožení vypouštěním jedů (§ 330a). Tento čin, který ostatně patří k trestným činům obecného ohrožení, byl přijat na základě katastrofy způsobené jedovatými plyny v Sevesu. Předpis ochraňuje lidské zdraví a zabraňuje poškození složek životního prostředí.¹¹³

Předpisy, které se vztahují k činům proti životnímu prostředí, nevyklučují použitelnost jiných skutkových podstat. U kriminality v oblasti životního prostředí jsou proto aplikovatelné také všechny ostatní skutkové podstaty trestných činů, vztahující se k ochraně života a zdraví, ochraně majetku, právu v oblasti

¹¹³ KINDHÄUSER, Urs. *Strafgesetzbuch: Lehr- und Praxiskommentar*. 7. Auflage. Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2017. ISBN 978-3-8487-4040-6, str. 1335-1336.

myslivosti a rybaření, jakož i k trestným činům obecného ohrožení – jako například vyvolání záplav.

45. pozměňovací zákon ke změně na základě směrnice 2008/99/ES, o trestně právní ochraně životního prostředí, prošel v rámci národního práva mnohými změnami, jež vyplňují mezery v trestnosti, což ale v některých případech vedlo ke zdatelnému zpřísnění těchto předpisů (např. §§ 325, 326).

Trestní právo v oblasti životního prostředí je z mnoha pohledů závislé na správním právu. Jednak pochází mnoho pojmů z práva správního (tzv. pojmová akcesorita); výklad se odvíjí od trestně právních norem. Za další zohledňují často skutkové podstaty z práva o životním prostředí předpisy ze správního práva o životním prostředí formou blanketních odkazů (tzv. správně právní akcesorita). Skutková podstata nakonec předpokládá jednání proti nebo bez správního aktu udělené povolení (tzv. akcesorita správního aktu) k trestně právní relevanci neformálního povolení.¹¹⁴

V § 330b StGB nalezneme institut účinné lítosti, který stanoví, že soud může trest v případech § 325a odst. 2, § 326 odst. 1 až 3, § 328 odst. 1 až 3 a § 330a odst. 1, 3 a 4 zmírnit podle své úvahy nebo od trestu upustit, jestliže pachatel dobrovolně odvrátí nebezpečí nebo jím způsobený stav odstraní dříve, než vznikne značná škoda. Stejně platí pro § 325a odst. 3 č. 2, § 326 odst. 5, § 328 odst. 5 a § 330a odst. 5. Je-li nebezpečí odvráceno bez přičinění pachatele nebo pachatel odstraní protiprávně způsobený stav, pak postačí jeho dobrovolná a vážná snaha dosáhnout tohoto cíle.

Zabrání věcí obsahuje následující § 330c, který stanoví, že mohou být zabráněny předměty, které byly činem získány anebo použity nebo určeny k jeho spáchání či přípravě a předměty, na něž se trestný čin vztahuje.

7.1.1. Znečištění vod

Trestný čin podle § 324 StGB¹¹⁵ spáchá pachatel, který neoprávněně znečistí vodu nebo jinak škodlivě změni její vlastnosti. Trestný je i pokus. Subjektivní stránka je naplněna jednáním úmyslným, za které se ukládá trest odnětí svobody až na pět let nebo peněžitý trest, ale také jednáním nedbalostním,

¹¹⁴ KINDHÄUSER, Urs. *Strafgesetzbuch: Lehr- und Praxiskommentar*. 7. Auflage. Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2017. ISBN 978-3-8487-4040-6, str. 1335-1336.

¹¹⁵ Strafgesetzbuch (německý trestní zákoník)

kteře se trestá uložením trestu odnětí svobody až na tři léta nebo peněžítým trestem.

Nepřítznivou změnou je každé zhoršení přirozených vlastností vody ve smyslu fyzikálním, chemickém nebo biologickém. Znečištění je příkladem nepřítznivé změny, jehož působení je viditelné například ve formě olejové skvrny, vytvoření pěny nebo zakalení. Důsledkem nepřítznivé změny může být například pokles hladiny vody nebo dokonce vyschnutí. Závažnost změny závisí na okolnostech každého jednotlivého případu, zejména se posuzuje například velikost toku, rychlost proudu, množství a nebezpečnosti škodlivé látky.

Škodlivost může působit nejen na kvalitu vody, ale i na její účelové využití, tímto využitím může být například možnost koupání nebo lodní doprava. Škodlivá je přitom každá změna *statu quo* k horšímu, tudíž pachatel může být potrestán i za další znečištění již špinavé vody.

Ke znečištění povodí jako takovému může dojít pouze na základě povolení k vypuštění určitých látek a odpadních vod do vodního toku. Neplatné úřední povolení je neúčinným právním aktem a nemá ospravedlňující účinek. Správní akt, který je sice materiálně protiprávní, avšak formálně účinný, je v trestním právu považován za ospravedlňující, a to i v případě, že adresát protiprávnost tohoto povolení poznal nebo mohl poznat. Pouhé schválení tedy není dostačující. Oprávněný je čin pouze tehdy, může-li se opřít o skutečně udělené povolení. Povolení, získané neoprávněně, nemá žádný ospravedlňující účinek.¹¹⁶

Pachatelem se může stát i příslušný veřejný činitel úřadu pro životní prostředí, neboť je v postavení garanta jeho ochrany a právě on je pověřen ochranou životního prostředí v zájmu společnosti. Veřejný činitel, který úmyslně udělí chybné povolení, je považován za nepřímého pachatele. Veřejný činitel ruší svým povolením dosavadní omezení a umožňuje tak znečištění životního prostředí. Oproti tomu toto nelze považovat za účast, neboť čin, spáchaný na základě povolení, není protiprávním činem.¹¹⁷

¹¹⁶ KINDHÄUSER, Urs. *Strafgesetzbuch: Lehr- und Praxiskommentar*. 7. Auflage. Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2017. ISBN 978-3-8487-4040-6, str. 1340.

¹¹⁷ Tamtéž, str. 1337-1338.

7.1.2. Znečištění půdy

Podle komentáře¹¹⁸ je půdou horní vrstva zemské kůry s ekologickou funkcí pro člověka a pro životní prostředí. Trestné jednání je (přímé i nepřímé) působení na půdu – pomocí látek a substancí všeho druhu. Narušení bez působení látek (např. sesuvy nebo pokles spodních vod) není postihováno. Výsledkem jednání musí být znečištění nebo neprospěšná změna půdy s prvkem škodlivosti nebo znečištění ve velkém rozsahu.

Ten, kdo s porušením správněprávních povinností ukládá, nechá pronikat nebo vypouští látky do půdy, a tím ji znečistí nebo jinak škodlivě změní, se dopustí trestného činu znečištění půdy podle § 324a StGB. Toto jednání musí být vykonáno způsobem schopným poškodit zdraví jiné osoby, zvířete, rostliny nebo jiné věci významné hodnoty či vodu, anebo ve významném rozsahu. Stejně jako u předchozí právní úpravy je trestný i pokus. Subjektivní stránku pachatel naplní jednáním úmyslným i nedbalostním. Úmysl se trestá odnětím svobody až na pět let a nedbalost trestem odnětí svobody až na tři roky anebo jak za úmysl, tak za nedbalost lze uložit peněžitý trest.

Správněprávní povinností je podle § 330d povinnost, která vyplývá z:

- a) právního předpisu,
- b) soudního rozhodnutí,
- c) vykonatelného správního aktu,
- d) uložené vykonatelné povinnosti nebo
- e) ze smlouvy veřejného práva, pokud by taková povinnost mohla být uložena též správním aktem, a slouží k ochraně před nebezpečím nebo škodlivými účinky na životní prostředí, zvláště na lidi, zvířata nebo rostliny, vodu, ovzduší nebo půdu.

7.1.3. Znečištění ovzduší

Pachatelem trestného činu znečištění ovzduší podle § 325 StGB je osoba, která při provozu zařízení, zvláště provozovny nebo stroje s porušením správněprávních povinností způsobí změnu ovzduší mimo prostory, které patří k zařízení. Tato změna musí být schopna poškodit zdraví jiného, zvěř, rostliny

¹¹⁸ KINDHÄUSER, Urs. *Strafgesetzbuch: Lehr- und Praxiskommentar*. 7. Auflage. Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2017. ISBN 978-3-8487-4040-6, str. 1339.

nebo jiné věci významné hodnoty. Trestné je i jednání ve stádiu pokusu. StGB postihuje i jednání za stejných výše uvedených podmínek, za kterých pachatel ve významném rozsahu vypouští do ovzduší mimo území zařízení škodlivé látky. Za obě uvedené skutkové podstaty soudy ukládají trest odnětí svobody až na pět let nebo peněžitý trest. V případě, že se nevyužije tohoto trestního postihu, ukládá se, za vypouštění škodlivých látek ve významném rozsahu, trest odnětí svobody až na tři roky nebo peněžitý trest, stejně jako jednal-li by pachatel nedbalostně. Za situace, že by pachatel jednal lehkomyšlně, snížila by se horní hranice trestu odnětí svobody na jeden rok. Škodlivou látkou se rozumí látka, která je schopná poškodit zdraví lidí, zvířat, rostlin nebo jiných významných věcí nebo trvaleji znečistit či škodlivě změnit vodu, ovzduší nebo půdu. Výjimka platila pro motorová a kolejová vozidla, letadla nebo plavidla.

Odstavec 1 je abstraktním deliktem ohrožení, kdy sankcionovány jsou emise, ohrožující osoby, zvířata, atd. Odstavec 2 se omezuje na emise ve značném rozsahu. Potřebné zde bylo „hrubé“ porušení správních povinností; v návaznosti na změnu směrnice EU 2008/99/EG byl tento adjektiv vyškrtnut. Nově vložen byl odst. 3, který se věnuje značnému poškození kvality ovzduší, které je způsobeno jednáním mimo zařízení, jako např. unikání jedovatých látek ze zásobníků. Odst. 3, č. 2 uvádí zákonnou doložku subsidiarity. Nový odst. 5 uvádí trestnost nerozvážného obchodu, zatímco stejně jako dosud platí pro odst. 1 a 2 skutková podstata spáchaná z nedbalosti, doložka s výjimkou pro vozidla z odst. 7 již pro odst. 2 neplatí.¹¹⁹

7.1.4. Způsobení hluku, otřesů a neionizujícího záření

Objektivní stránku první skutkové podstaty § 325a StGB naplní pachatel při provozu zařízení, zvláště provozovny nebo stroje, způsobí-li porušením správněprávních povinností hluk, který může poškodit zdraví lidí, mimo prostory, které patří k zařízení a objektivní stránku druhé skutkové podstaty naplní při provozu zařízení, zvláště provozovny nebo stroje porušením správněprávních povinností, které slouží k ochraně před hlukem, otřesy nebo neionizujícím zářením, ohrozí život lidí, cizí zvířata nebo cizí věci významné hodnoty.

¹¹⁹ KINDHÄUSER, Urs. *Strafgesetzbuch: Lehr- und Praxiskommentar*. 7. Auflage. Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2017. ISBN 978-3-8487-4040-6, str. 1340.

Za subjektivní stránku první skutkové podstaty spáchané úmyslně se ukládá trest odnětí svobody až na tři roky a při nedbalosti se snižuje až na dva roky. U druhé skutkové podstaty je trest za úmysl až na pět let a za nedbalost až tři roky. Alternativně vždy může být uložen peněžitý trest. Stejně jako u předchozího trestného činu, i zde platí výjimka pro motorová vozidla, kolejová vozidla, letadla a plavidla.

7.1.5. Nedovolené nakládání s odpady

Objektivní stránku § 326 StGB naplňuje jednání, kterým pachatel neoprávněně shromažďuje, přepravuje, nakládá s odpady, zhodnocuje, skladuje, ukládá, vypouští, odstraňuje, obchoduje s nimi, zprostředkovává je, nebo jinak je obhospodařuje, mimo obvod pro takový účel připuštěného zařízení nebo za podstatného odchýlení od předepsaného nebo připuštěného postupu, které obsahují nebo mohou vytvářet látky

- jedy nebo původce nebezpečných nakažlivých nemocí pro lidi a zvířata
- lidské karcinogenní, ohrožující reprodukci nebo mutagenní
- výbušné, samozápalné nebo nikoliv nepatrně radioaktivní nebo
- podle druhu, povahy nebo množství způsobilé na delší dobu znečistit vodu, ovzduší nebo půdu nebo je jinak škodlivě změnit nebo ohrozit stav zvíře nebo rostlin.

Trestné je také jednání, kterým pachatel odpady zničí ve smyslu odstavce 1 proti zákazu nebo bez potřebného povolení. Pokus je u obou výše zmíněných skutkových podstat trestný.

Třetí skutkovou podstatou je neodevzdání radioaktivních odpadů v rozporu se správněprávními povinnostmi.

Pojem *odpad* zahrnuje subjektivní i objektivní pojem odpadů. Subjektivním se myslí všechny movité věci (pohyblivý odpad), kterých se jejich vlastník zbavuje nebo zbavit chce a objektivní stránkou jsou ty movité věci, kterých se jejich vlastník zbavit musí. Objektivní zahrnuje veškerý pohyblivý odpad, kterého se majitel musí zbavit (tzv. „nutný odpad“). Objektivní pojem má zajistit řádnou likvidaci zbytkových produktů, ohrožujících životní prostředí, a to bez další hospodářské spotřební hodnoty i proti vůli majitele těchto odpadů. Tomuto podléhají předměty jako např. staré pneumatiky, znečištěný písek,

stavební suť, neupotřebitelné oleje nebo zbytkové látky z výrobních procesů. Vozidlo lze považovat za nutný odpad, pokud již není možno jej využívat k jeho původním účelům a jeho ponechání vede svým typickým způsobem k ohrožení obecného blaha. Není přitom důležité, zda věc lze přetvořit, aby plnila svou funkci, stále patří do nuceného odpadu. Do kategorie odpadů můžeme zařadit i tekutiny nebo plyny v nádobách.¹²⁰

Čin není trestný, pokud je možné zřejmě vyloučit škodlivé účinky na životní prostředí, zvláště na lidi, vodstvo, ovzduší, půdu, užitková zvířata nebo užitkové rostliny z důvodu nepatrného množství odpadu.

Subjektivní stránkou je úmysl i nedbalost a podle toho se ukládá výše trestu odnětí svobody nebo peněžitého trestu.

7.1.6. Nedovolené provozování zařízení

Nedovolené provozování zařízení § 327 StGB zakazuje provoz zařízení, ze kterých může obecně vzejít ohrožení pro životní prostředí.

Objektivní stránku trestného činu nedovoleného provozování zařízení naplňuje jednání, kterým pachatel bez potřebného povolení nebo v rozporu s vykonatelným zákazem provozuje jadernou elektrárnu, provozuschopné nebo odstavené jaderné zařízení nebo odstraní zcela nebo zčásti takové zařízení anebo jeho provoz podstatně změní nebo podstatně změní provozovnu, ve které se používá jaderné palivo, případně výrazně změní její umístění.

Další skutkovou podstatou je jednání, kdy pachatel bez potřebného povolení podle příslušného zákona nebo podle stanoveného plánu nebo v rozporu s vykonatelným zákazem na základě zákona provozuje:

1. zařízení, které vyžaduje povolení nebo jiné zařízení na ochranu před emisemi, jehož provoz byl za účelem ochrany před nebezpečím zakázán,
2. potrubní zařízení, které vyžaduje povolení k přepravě látek ohrožujících vodu,
3. zařízení na likvidaci odpadů nebo
4. zařízení na čištění odpadních vod.

Stejně jednání je trestné i v jiném členském státě Evropské unie, ve kterém jsou skladovány nebo používány nebezpečné látky či směsi nebo jsou vykonávány

¹²⁰ KINDHÄUSER, Urs. *Strafgesetzbuch: Lehr- und Praxiskommentar*. 7. Auflage. Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2017. ISBN 978-3-8487-4040-6, str. 1342.

nebezpečné činnosti způsobem, který je schopen poškodit mimo zařízení život nebo zdraví člověka či poškodit zvířata nebo rostliny, vodu, ovzduší nebo půdu.

Jaderně-technickým zařízením je zařízení k výrobě nebo úpravě nebo zpracování nebo štěpení jaderných palivových látek nebo ke zpracování ozářených jaderných palivových látek.

V Německu je zakázáno provozování takových zařízení, které mohou poškodit životní prostředí. Po přijetí směrnice je možné postihnout i provozování zařízení mimo území Evropské unie.

Subjektem je vždy pachatel, kterým může být pouze provozovatel takového zařízení a za provozování veřejnoprávního zařízení odpovídá veřejný činitel. Jinak než v případě § 324 nemůže být veřejný činitel, který neprávem udělí povolení, nepřímým pachatelem.¹²¹

Subjektivní stránku naplní pachatel jednáním z úmyslu i z nedbalosti a ukládanými tresty jsou opět trest odnětí svobody nebo peněžitý trest.

7.1.7. Nedovolené nakládání s radioaktivními látkami a jinými nebezpečnými látkami a zbožím

Pachatel naplní v § 328 StGB objektivní stránku, když vyrobí, přechovává, dopraví, upraví, zpracuje nebo jinak použije, doveze nebo vyveze jaderné palivové látky bez potřebného povolení nebo v rozporu s vykonatelným zákazem nebo jiné radioaktivní látky, které podle svého druhu, povahy nebo množství jsou způsobilé přivodit ionizujícím zářením smrt nebo těžké poškození zdraví jiného nebo značné škody na zvířatech nebo rostlinách, vodě, ovzduší nebo půdě, bez potřebného povolení nebo v rozporu s vykonatelným zákazem. Ale také když neprodleně neodevzdá jaderné palivové látky, ačkoliv je povinen je odevzdat, tyto látky předá neoprávněným osobám nebo zprostředkuje předání neoprávněným osobám, anebo dokonce způsobí nukleární explozi nebo navede jiného k tomuto činu.

Objektivní stránku naplní pachatel také tím, když při provozu zařízení, zvláště provozovny nebo technického zařízení, skladuje, upravuje, zpracuje nebo jinak použije radioaktivní látky nebo nebezpečné látky a směsi podle článku

¹²¹ KINDHÄUSER, Urs. *Strafgesetzbuch: Lehr- und Praxiskommentar*. 7. Auflage. Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2017. ISBN 978-3-8487-4040-6, str. 1344.

3 Nařízení (EG) č. 1272/2008 Evropského parlamentu a Rady z 16. prosince 2008 o zařazení, označování a balení látek a směsí, ke změně a zrušení právních směrnic 67/548/EWG a 1999/45/EG a ke změně nařízení (EG) č. 1907/2006 (ABl.L 353 z 31. 12. 2008, str. 1), které bylo naposledy změněno Nařízením (EG) č. 790/2009 (ABl.L 235 z 05. 09. 2009, str. 1) nebo přepraví, zasílá, balí nebo vybaluje, naloží nebo vyloží, přijme nebo jinému přenechá nebezpečné zboží a tímto jednáním ohrozí zdraví lidí, zvířata nebo rostliny, vody, ovzduší nebo půdu nebo cizí věci významné hodnoty.

Pokus trestného činu nedovolené nakládání s radioaktivními látkami a jinými nebezpečnými látkami a zbožím se trestá, kromě pokusu o navedení jiného k způsobení nukleární exploze, tento trestný není. Subjektivní stránka je naplněna úmyslným i nedbalostním jednáním.¹²²

7.1.8. Ohrožení oblastí vyžadujících ochranu

Objektivní stránka § 329 StGB je naplněna jednáním, kterým se provozuje zařízení v oblasti, která vyžaduje zvláštní ochranu před škodlivými účinky znečištěného ovzduší nebo hluku na životní prostředí, nebo v níž se lze obávat během neměnné povětrnostní situace silného nárůstu škodlivých účinků na její životní prostředí v důsledku znečištění ovzduší, v rozporu s právním nařízením o takové oblasti, vydaným na základě spolkového zákona na ochranu před emisemi, ale i kdo v takové oblasti provozuje zařízení v rozporu s vykonatelným nařízením. Výjimku tvoří motorová vozidla, kolejová vozidla, letadla nebo plavidla.

Další skutkovou podstatu naplní pachatel činem, kterým v rozporu s právním předpisem vydaným na ochranu vodní ochranné oblasti nebo na ochranu oblasti léčivých pramenů nebo v rozporu s vykonatelným zákazem buď provozuje zařízení (i ve veřejném podniku), v němž se zachází s látkami ohrožujícími vodu, nebo provozuje potrubní zařízení k přepravě látek ohrožujících vodu, nebo takové látky přepravuje nebo v rámci živnostenského provozu těží štěrky, písek, hlínu nebo jiné pevné látky.

Třetí skutková podstata je naplněna jednáním, v rozporu s právním předpisem nebo vykonatelným zákazem, který byl vydán na ochranu chráněné

¹²² KINDHÄUSER, Urs. *Strafgesetzbuch: Lehr- und Praxiskommentar*. 7. Auflage. Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2017. ISBN 978-3-8487-4040-6, str. 1344-1345.

přírodní oblasti, na ochranu dočasně zajištěné plochy jako chráněné krajinné oblasti nebo národního parku, kterým:

1. těží nebo získává nerostné suroviny nebo jiné části zemských zásob,
2. provádí odkopy nebo nasypávky,
3. vytváří vodu, tu mění nebo odstraňuje,
4. odvodňuje slatiny, bažiny, lomy nebo jiné vlhké oblasti,
5. mýtí les,
6. zabíjí, chytá zvěř, klade zvěři nástrahy nebo zcela nebo zčásti ničí nebo odstraňuje hnízda zvěře ve smyslu spolkového zákona o ochraně přírody o chráněných druzích zvěře,
7. poškozují nebo odstraňuje rostliny druhu chráněného ve smyslu spolkového zákona o ochraně přírody,
8. zřídí budovu,

a tím způsobí nikoli nevýznamnou újmu příslušnému účelu ochrany.

Čtvrtá skutková podstata spočívá v tom, že pachatel v oblasti Natura 2000, která má za cíl udržet nebo ochránit tuto oblast, s porušením správněprávních povinností, závažně poškodí rozhodující životní prostor druhu nebo přirozený typ životního prostoru, tyto jsou uvedeny v Dodatku I právní směrnice 2009/147/EG Evropského parlamentu a Rady z 30. listopadu 2009 o zachování volně žijících druhů ptactva nebo v Dodatku II právní směrnice 92/43 EWG Rady z 21. května 1992 o zachování přírodních životních prostor, stejně tak o zachování volně žijících zvířat a planě rostoucích rostlin.

Subjektivní stránka je naplněna jednáním z úmyslu i z nedbalosti. Okolností použití nižší trestní sazby u trestu odnětí svobody či peněžitého trestu je právě spáchání činu z nedbalosti nebo lehkomyšlnosti.¹²³

7.1.9. Zvláště těžký případ trestného činu proti životnímu prostředí

Objektivní stránka zvláště těžkého případu je dána zpravidla, jestliže pachatel:

¹²³ KINDHÄUSER, Urs. *Strafgesetzbuch: Lehr- und Praxiskommentar*. 7. Auflage. Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2017. ISBN 978-3-8487-4040-6, str. 1345-1346.

1. vodu, půdu nebo chráněnou oblast ve smyslu § 329 odst. 3 poškodí takovým způsobem, že toto poškození nemůže být odstraněno nebo může být odstraněno jen s mimořádným nákladem nebo po delší době,
2. ohrozí veřejné zásobování vodou,
3. trvale poškodí stav zvěře nebo rostlin přísně chráněného druhu nebo
4. jedná ze ziskuchtivosti.

Jedná se o úmyslné trestné činy podle §§ 324–329, které se trestají trestem odnětím svobody od šesti měsíců do deseti let.

Objektivní stránka další skutkové podstaty spočívá v úmyslném jednání podle §§ 324–329, kterým pachatel vystaví jiného nebezpečí smrti nebo těžkého poškození zdraví či vystaví velký počet osob nebezpečí poškození zdraví nebo způsobí smrt člověka.

Okolností podmiňující použití nižší trestní sazby je situace, kdy pachatel spáchá méně těžký případ tohoto trestného činu. Subjektivní stránka zahrnuje pouze úmyslné jednání.¹²⁴

7.1.10. Těžké ohrožení vypouštěním jedů

Ten, kdo podle § 330a StGB rozšiřuje nebo vypouští látky, které obsahují jedy nebo mohou jedy produkovat, a tím způsobí nebezpečí smrti nebo těžkého poškození zdraví jiného nebo nebezpečí poškození zdraví velkého počtu osob, naplní objektivní stránku skutkové podstaty.

V případě, že pachatel činem zapříčiní smrt člověka, použije se při ukládání trestu vyšší trestní sazba. Naopak okolností podmiňující použití nižší trestní sazby je situace, kdy se jedná o méně těžké případy, spáchání činu z nedbalosti nebo jednání z lehkomyšlnosti a způsobení nebezpečí z nedbalosti.

Jak již vyplývá z výše uvedeného, subjektivní stránku naplňuje jak úmysl, tak i nedbalost. Za naplnění základní skutkové podstaty hrozí trest odnětí svobody vyšší než v předchozích trestných činech, a to od jednoho roku do deseti let. Alternativou v případě nedbalosti může být i peněžitý trest.¹²⁵

¹²⁴ KINDHÄUSER, Urs. *Strafgesetzbuch: Lehr- und Praxiskommentar*. 7. Auflage. Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2017. ISBN 978-3-8487-4040-6, str. 1346-1347.

¹²⁵ Tamtéž, str. 1347.

8. Srovnání a rozdíly mezi českou a německou trestněprávní ochranou životního prostředí

Po přijetí směrnice 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí došlo k přiblížení vnitrostátních právních úprav v Německu a v České republice a ochrana proti trestným činům proti životnímu prostředí se již velmi podobá.

Když se budu zabývat rozdílnostmi, tak Německu chybí např. obecná právní ochrana, obsažená v České republice v §§ 293 a 294 – poškození nebo ohrožení životního prostředí, ale také samostatný trestný čin poškození lesa, který český trestní zákoník upravuje v § 295. Dále např. samostatně neupravuje ani ochranu rostlin nebo zvířat, natož týrání zvířat. Německý trestní zákoník v části týkající se ochrany životního prostředí obsahuje nižší počet trestných činů, které zahrnují více skutkových podstat, kdežto český trestní zákoník jednotlivé skutkové podstaty rozčleňuje na více samostatných trestných činů. Naopak českému trestnímu zákoníku chybí právní ochrana před hlukem, u které by bylo vhodné zvážit její trestněprávní postih. Německý trestní zákoník na rozdíl od českého nezačleňuje mezi trestné činy proti životnímu prostředí trestný čin pytláctví, který zakotvuje v jiném oddílu.

Významnou odlišností je také skutečnost, že trestní odpovědnost právnických osob není v Německu upravena a právnické osoby jsou postihovány pouze v rámci správního trestání. Zájem je zaměřen na trestní odpovědnost fyzických osob za jednání proti životnímu prostředí, které bylo spácháno v rámci činnosti právnické osoby. V § 14 StGB je upraven institut tzv. jednání za jiného, který rozšiřuje trestní odpovědnost fyzických osob i na osoby, které nemají vlastnost obsaženou ve skutkových podstatách ve zvláštní části trestního zákoníku.

Výrazný rozdíl mezi státy spočívá zejména v počtu zahájených trestních stíhání a tedy zájmu o jednotlivé spáchané trestné činy.

Rok	§ 293	§ 294	§ 295	§ 298	§ 299	§ 300	§ 302	§ 303	§ 304	Celkem
2014	5	1	18	0	50	0	29	7	21	131
2015	1	0	5	4	28	0	46	4	24	112
2016	0	2	4	1	8	2	58	5	19	99

Tabulka č. 1: Počet jednotlivých trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných v České republice¹²⁶

V tabulce č. 1 je uveden počet zahájených trestních stíhání proti jednotlivým trestným činům proti životnímu prostředí v uvedených letech 2014–2016 a celkový počet za daný rok. V tabulce jsem využila nejčteněji páchané trestné činy v České republice.

V roce 2014 bylo za trestné činy proti životnímu prostředí odsouzeno celkem 66 osob, v roce 2015 se počet odsouzených zvýšil na 68 a v roce 2016 klesl na celkový počet 57.¹²⁷ Z výše uvedeného vyplývá, že zhruba polovina zahájených trestních stíhání skončí v České republice odsouzením. Počet zahájených trestních stíhání každoročně mírně klesá, což neodpovídá skutečnému stavu, kdy počet jednání poškozující životní prostředí a závažnost takových jednání spíše neustále narůstá.

¹²⁶ Statistické ročenky 2014-2016 Ministerstva spravedlnosti ČR [online], [cit. 14. 03. 2019]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

¹²⁷ Tamtéž.

Rok	§ 324	§ 324a	§ 325	§ 325a	§ 326	§ 327	§ 328	§ 329	§ 330a	Celkem
2014	2735	948	137	17	8923	482	117	46	148	13553
2015	2661	941	119	17	8115	402	108	28	94	12485
2016	2563	909	127	23	7898	415	112	19	83	12149

Tabulka č. 2: Počet jednotlivých trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných v Německu¹²⁸

V tabulce č. 2 je uveden počet zahájených trestních stíhání proti jednotlivým trestným činům za roky 2014–2016 a jejich celkový počet za daný rok.

Z obou tabulek je možné dovodit, že počet trestních stíhání v obou zemích klesá. Česká republika měla v roce 2016 zhruba 10,5 miliónů obyvatel a Německo zhruba 82,5 miliónů obyvatel. Když vezmeme v potaz, že Německo má zhruba osmkrát více obyvatel než Česká republika a porovnáme podle toho celkový počet trestných činů v jednotlivých letech (neboť počet obyvatelstva se výrazně nemění), tak zjistíme, že počet trestných činů (na počet obyvatel) spáchaných v České republice je výrazně nižší než v Německu. Z toho lze dovodit jediné, ačkoliv trestné činy proti životnímu prostředí jsou v obou zemích velmi podobné, v Německu jsou mnohem více postihovány.

¹²⁸ Statistisches Jahrbuch 2018: Straftaten gegen die Umwelt [online], [cit. 14. 03. 2019]. Dostupné z: http://www.destatis.de/DE/Publikationen/StatistischesJahrbuch/Umwelt.pdf?__blob=publicationFile.

9. Závěr

Cílem diplomové práce bylo poskytnutí podrobného výkladu o historické i současné české trestněprávní úpravě ochrany životního prostředí, které jsem detailně vymezila v prvních kapitolách. V první kapitole jsem definovala pojem životního prostředí a seznámila čtenáře s jednotlivými složkami životního prostředí. Následně jsem krátce popsala historický vývoj české trestněprávní ochrany životního prostředí, abych dosáhla lepšího porozumění se současnou trestněprávní ochranou. V další kapitole jsem podrobně popsala současnou právní úpravu obsaženou v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a zaměřila se na jednotlivé trestné činy s poukazem na judikaturu.

Dalším úkolem byla interpretace mezinárodní a komunitární úpravy, jež byla napsána v následujících dvou kapitolách. U mezinárodní trestněprávní úpravy jsem se zaměřila na dosud neúčinnou Úmluvu o trestněprávní ochraně životního prostředí, jež znamenala významný krok pro trestněprávní ochranu životního prostředí na mezinárodní úrovni a nepochybně vedla k přijetí Směrnice 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí, na jejíž obsah jsem zaměřila následující kapitolu, neboť je součástí komunitární právní úpravy.

V poslední řadě bylo cílem práce vymezení německé trestněprávní úpravy ochrany životního prostředí obsažené v německém trestním zákoníku (Strafgesetzbuch), kde jsem se opět zabývala jednotlivými trestnými činy. Diplomovou práci jsem zakončila srovnáním německé a české trestněprávní ochrany životního prostředí a zabývala jsem se zejména počtem zahájených trestních stíhání v těchto zemích. Zhodnocením počtů trestních stíhání v jednotlivých zemích jsem došla k závěru, že Česká republika za Německem velmi zaostává a že počet stíhaných osob se v obou zemích každoročně snižuje.

Problematika trestněprávní ochrany životního prostředí je velmi široká a z důvodu omezeného rozsahu diplomové práce jsem se nemohla zabývat touto problematikou podrobněji. Jádrem této diplomové práce je česká a německá trestněprávní ochrana životního prostředí.

Mezníkem trestněprávní ochrany životního prostředí bylo přijetí směrnice 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí, kterou došlo k rozšíření trestněprávní úpravy ochrany životního prostředí nejen v České republice. Také zavedení odpovědnosti právnických osob do jisté míry rozšířilo možnosti postihu

za spáchání trestných činů proti životnímu prostředí, neboť právnické osoby se na poškození životního prostředí podílejí v souvislosti s jejich podnikatelskou činností.

Velkým problémem, který se v poslední době velmi rozšiřuje, je tzv. světelný smog. Světelné znečištění nepříznivě ovlivňuje lidské zdraví, životní prostředí, ekonomiku, bezpečnost a viditelnost noční hvězdné oblohy. Tvůrcem světelného znečištění je v podstatě každý umělý světelný zdroj směřovaný do nežádoucích prostor (např. na nebe, do krajiny, ale i okny do interiéru), osvětlení mimo nezbytně nutnou dobu (osvětlení obchodních výloh), nebo použití zdrojů s nevhodnými spektrálními charakteristikami (zejména v modré části spektra).

Problematika světelného znečištění není v České republice nijak zvlášť právně upravena. Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, obecně definuje pojem světelného znečištění a umožňuje obci, aby vydala obecně závaznou vyhlášku, kterou by přijala opatření směřující proti světelnému znečištění. V Evropě již byla přijata první zákonná opatření a i v České republice jsou vidět první krůčky k detailnějšímu propracování této problematiky. Jistě by bylo vhodné a žádoucí zvážit také trestněprávní ochranu, vzhledem k tomu, že v posledních letech dochází k výraznému nárůstu světelného znečištění.

V únoru 2017 byla ministrem životního prostředí ustanovena mezirezortní pracovní skupina pro řešení této problematiky. Cílem její práce by mělo být nalezení účinných nástrojů pro omezení světelného znečištění v co největší míře a poskytnutí právní ochrany před světelným znečištěním občanům. Prvním výsledkem práce této skupiny bylo vypracování základního informačního materiálu pro Vládu České republiky o problematice světelného znečištění, jeho dopadech a absenci jeho řešení v České republice. V současné době pracuje skupina na identifikaci možných řešení této problematiky, jež jsou v kompetenci jednotlivých členů pracovní skupiny.¹²⁹

Ochrana životního prostředí prošla dlouhým a náročným vývojem, a to jak ve světě, tak v České republice. Trestní právo je k ochraně životního prostředí používáno spíše výjimečně zejména proto, že vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí je obtížné a zdouhavé, protože vyžaduje součinnost

¹²⁹ Světelné znečištění [online], [cit. 13. 03. 2019]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/svetelne_znecistení.

odborných orgánů v rámci trestního řízení a součinnost specializovaných kontrolních orgánů. Dalším problémem je podle mého názoru skutečnost, že dolní i horní hranice trestů odnětí svobody jsou velmi nízké a při případné aplikaci v praxi jsou ukládány blíže dolní hranici.

Dříve nebylo životní prostředí tak vážně jako dnes ohroženo, a proto je nezbytné úroveň ochrany neustále zvyšovat, neboť na životním prostředí závisí i lidský život. Nezbyvá než doufat, že trend ochrany životního prostředí bude nadále pokračovat a že trestněprávní politika v České republice zaměří větší pozornost na ochranu životního prostředí a trestné činy proti životnímu prostředí budou více trestně stíhány a přísněji postihovány, jak je tomu kupříkladu v Německu.

Seznam použitých zdrojů

Knižní literatura

- ČEŘOVSKÝ, Jan. *Základy ochrany přírody*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966. Učební texty vysokých škol.
- DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1.
- DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7.
- DAMOHORSKÝ, Milan. *České právo životního prostředí: Czech environmental law*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. V Praze: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2006. České právo a Evropská unie. ISBN 80-85889-70-6.
- HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2016. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-624-1.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3.
- KINDHÄUSER, Urs. *Strafgesetzbuch: Lehr- und Praxiskommentar*. 7. Auflage. Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2017. ISBN 978-3-8487-4040-6.
- MADAR, Zdeněk. *Právní ochrana životního prostředí v České republice*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2003. ISBN 80-86775-01-1.
- STEJSKAL, Vojtěch, DAMOHORSKÝ, Milan, ed. *Trestněprávní problematika ochrany životního prostředí: (závěry a shrnutí projektu GA ČR - 407/00/1705)*. Praha: Vodnář, 2002. ISBN 80-85889-42-0.
- STEJSKAL, Vojtěch. *Prosazování právní odpovědnosti v ochraně biodiverzity*. Monografie. IFEC Praha 2006. ISBN 8090340954-9788090340954.

- STEJSKAL, Vojtěch. *Vývojové tendence právní úpravy ochrany přírody*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. ISBN 978-80-87146-65-1.
- ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

Odborné články

- JARMICĚ, Libor. Trestní právo a ochrana životního prostředí. *Trestněprávní revue*. 9/2010, Praha: Nakladatelství C. H. Beck. ISSN 1213-5313.
- POKORNÁ, Lucie, ZICHA, Jiří. Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. *Trestněprávní revue*. 4/2012, Praha: Nakladatelství C. H. Beck. ISSN 1213-5313.
- STEJSKAL, Vojtěch. Nová komunitární trestněprávní ochrana životního prostředí na obzoru. *České právo životního prostředí: časopis České společnosti pro právo životního prostředí*. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, 2007. ISSN 1213-5542.
- Trestněprávní ochrana životního prostředí. Euroskop [online]. 22. 06. 2008 [cit. 07. 03. 2019]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/13/1256/clanek/trestnepravni-ochrana-zivotniho-prostredi/>.
- AKTUALIZACE: Trestněprávní ochrana životního prostředí. Euroskop [online]. 22. 12. 2008 [cit. 07. 03. 2019]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/13/9964/clanek/aktualizace-trestnepravni-ochrana-zivotniho-prostredi/>.

Soudní judikatura

- Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. 10. 1995, sp. zn. 6 To 133/94.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 1997, sp. zn. 2 Tzn 19/97.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 18. 1. 1999, sp. zn. 4 To 597/98.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2003, sp. zn. 5 Tdo 503/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. 7 Tdo 639/2004.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 7 Tdo 1166/2015.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 9 To 599/2015.

Právní předpisy a jiné prameny práva

- Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.) - Část druhá. Zvláštní část, hlava VIII.
- Směrnice 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí.
- Strafgesetzbuch (německý trestní zákoník).
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
- Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje

- Statistisches Jahrbuch 2018: Straftaten gegen die Umwelt [online], [cit. 14. 03. 2019]. Dostupné z: http://www.destatis.de/DE/Publikationen/StatistischesJahrbuch/Umwelt.pdf?__blob=publicationFile.
- StGB [online], [cit. 05. 03. 2019]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/BJNR001270871.html#BJNR001270871BJNG006503307>
- Chart of signatures and ratifications of Treaty 172 [online], [cit. 05. 03. 2019]. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/172/signatures>.
- Světelné znečištění [online], [cit. 13. 03. 2019]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/svetelne_znecistení.

Seznam tabulek

- Tabulka č. 1: Počet jednotlivých trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných v České republice
- Tabulka č. 2: Počet jednotlivých trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných v Německu

Resumé

The diploma thesis is dealing with the Criminal-Law Protection of the Environment in Czech and German law. The aim of the diploma thesis is current and historical interpretation of the criminal-law protection of the environment in the Czech Republic. Since the Czech Republic is the member of the international community and the European Union and is responsible for compliance with the obligation which arises from these memberships, the diploma thesis deals with International and Community law as well. Last but not least, the diploma thesis encompasses current criminal-law protection of the environment in German law.

The diploma thesis is divided into introduction, six main chapters and conclusion. In the first chapter I focus on legal protection of the environment, the topic of the environment as such and its individual parts. In the second chapter I deal with the evolution and history of the criminal-law protection of the environment in the Czech Republic. In the next chapter I focus on current legislation included in the Act No. 40/2009 Coll., the Criminal Code and I specify individual unlawful acts against the Environment with references to experts articles and case-law. After introduction of national legislation I deal with International and Community Criminal-Law Protection of the Environment with the focus on Convention on the Protection of Environment through Criminal Law and on Directive 2008/99/ES about Criminal-Law Protection of the Environment. In the last chapter I focus on foreign legislation specifically the German Criminal Code (StGB). I list and specify individual unlawful acts and provide commentary. Finally I compare and evaluate criminal-law legislation in the Czech Republic and in Germany.